

SALA
DE
LECTURA

Luceafărul

Saptaminal editat de Uniunea scriitorilor din România

Serie nouă • Miercuri 10 Iulie 1991 • 6 (154)

MOTIVAȚIA MUNCII

Una dintre evidențele societății românești post-revoluționare e că nu se mai muncește, nici măcar cât se muncea înainte. S-a vorbit despre precaritatea sau chiar absența motivației de a munci la cetățeanul român de azi. Dar nimeni dintre oamenii politici, nici cei care au câștigat alegerile din septembrie '92 și nici cei care le-au pierdut, n-au încercat ori n-au izbutit să identifice cauza adevărată și profundă a acestei absențe și să definească natura adevărată, conținutul motivației muncii. Au fost invocate, ce-i drept, o seamă de posibile cauze între care regimul defectuos al salarizării, inflația, dispariția resurselor și pierderea pieței de desfacere, nebăgându-se de seamă că, de pildă, proasta salarizare este o cauză a lipsei de motivație a muncii numai în economia socialistă, pe când, în economia de piață, ea este un efect al acesteia. Or, luarea efectului drept cauză nu poate produce decât confuzie și erori de interpretare în analiză. În ce privește conținutul motivației muncii lucrurile sînt încă mai încurcate. S-a pus accentul, în definirea acesteia, pe aspectele strict materiale, crezându-se că motivația muncii ar fi determinată de consistența cuantumului ce revine celui care mun-

cește. Nu spunem că asta nu joacă un anumit rol în conturarea motivației dar noi credem, în baza unor dimensiuni esențiale și durabile ale ființei individuale și sociale a omului, că determinantă pentru motivația muncii este existența clară a perspectivei favorabile, ceea ce se traduce prin sentimentul de satisfacție plurivalentă al celui care muncește și prin conștiința libertății lui înăuntrul contractului social. Or, ambele aceste lucruri lipsesc sau sînt foarte palid exprimate în realitatea social-economică românească. Sigur că această determinare a motivației este preponderent de ordin moral, dar, gîndindu-ne bine, tocmai pentru că este de ordin moral este determinantă. Cîtă vreme schimbarea așteptată de toată lumea seamănă în multe privințe cu o rotație de cadre – sloganul propriu acestor ani fiind cel lansat în 1990, tot în revista noastră, „La vremuri noi, tot noi” – și cîtă vreme reforma însăși e gîndită cu capul în jos, – ca și cum ai vrea să construiești o piramidă începînd de la vîrf – nu ne putem aștepta la ivirea acelei perspective favorabile în mintea și sufletul celui care muncește. Într-un fel e o problemă de climat și de credință. Din păcate climatul nostru general este adînc viciat de prestația lamentabilă a guvernanților iar încrederea omului de rînd în posibilitatea ivirii perspectivei favorabile e din ce în ce mai mică. În atari condiții în locul unei veritabile motivații a muncii avem o veritabilă motivație a așteptării lui Godot, adică a unei așteptări cu sentimentul că nu mai e nimic bun de așteptat.

„L”

Cronică literară de Florin Manolescu

PETRE ȚUȚEA —

Opera orală

— IN PAGINA A 5 A —

Reproducem în paginile revistei lucrări ale pictorului Andrei Bănoianu, expuse la Galeria „Orizont”.

În acest număr:

JULIO CORTAZAR

«Loc numit
Kindberg»

— IN PAGINA A 16-A —

♦♦

„Ce este omul,
Doamne...?”

eseu de Corneliu Mircea

— IN PAGINA A 12-A —

♦♦

Poeme de

LUCIA NEGOIȚĂ

— IN PAGINA A 6 A —

♦♦

Cartea străină de V. Leifer :

**O LUME
ÎMPRESURATĂ
DE POVEȘTI**

— IN PAGINA A 14 A —

♦♦

José Agustín Goyásolo :

O oglindă pentru
Elisabeth Browning

«SONETELE
PORTUGHEZULUI»

— IN PAGINA A 14-A —

CASA INSULARĂ — o proză de Marius Tupan

— IN PAGINA A 10-A —

semn

Goi în fața destinului

Tocmai s-a terminat, la Theatrum Mundi, seria de reprezentații cu piesa **Goi în fața destinului**, de Tudor Popescu, de care autorul s-a dezis, văzând ce-a ieșit. Regia: Cristina Ioviță. Cu actrițele și actorii: Mihai Dinval, Maria Jungheetu, Andrei Peniuc, Irina Birlădeanu, Mirela Comnoiu, Romeo Pop, Bogdan Caragea, Radu Duda, Viorel Păunescu, Aurelian Napu, Ovidiu Gherasim Robu, Adrian Petrache, Cornel Girbea, Gabriela Butuc și iar Viorel Păunescu. În deschidere, cîntă la trombon: Ciprian Pîrciu. Spectacolul se desfășura într-o sală a Casei de cultură „Mihai Eminescu”. Meritele textului, ale regiei, ale actorilor nu le voi putea, eu, sublinia îndeajuns. Mă gîndeam, urmărind de pe-o schelă desfășurarea de forțe artistice dimprejurul meu că multe asemenea spectacole vor trebui să se mai joace, să se filmeze și să ruleze pe ecrane mari și mici, pînă cînd din mințile noastre întesate de clișee va fi desființată imaginea profund falsă, profund mincinoasă, a ilegalistului care-și dă viața pentru binele patriei sale. Cînd, de fapt, e chiar pe dos. Dar exercițiul minciunii pe care l-am trăit cu toții zece și zece de ani mai oprește, încă, pe mulți să disecarnă adevărul de fals și dezinformare.

Sigur, pare inabil, chiar grosolan procedeul prin care ceva era alb pînă ieri și de azi îl vom reprezenta în culoarea opusă. Dar grosolană nu e a acelora care încearcă să

impună adevărul, ci a celorlalți, a cavalerilor minciunii, calomniei, dezinformării. Ei, cei care se mai exersează și astăzi pe nervii prea întinși ori morți, de-a binelea ai contemporanilor noștri, ei nu au dispărut, ei reacționează la orice încercare de dezvăluire a adevărului istoric. Manualele de istorie, în școli, mi se spune, sînt aceleași de pe vremea domniei „istoriei de clasă”, minus portretul de pe pagina de gardă.

Dincolo de bucuria descoperirii, într-o piesă românească, a ceea ce știam și credeam de cînd am aflat, m-a izbit o replică, probabil cea mai vie, cea mai profundă întrebare din acest text. La un moment dat, eroii piesei se întînesc în pușcăriă comunistă, se recunosc, ba apar și alții, necunoscuți. Ei iau act unii de existența altora, își spun direcția politică din care vin. Se află acolo: țărăniști, liberali, legionari, comunisti. Dîndu-și seama de asta, cineva întreabă, și cu el noi toți: „bine, dar ce-i de afară cine sînt?” Dacă aici, înainturi, sîntem toți, și învingătorii și învinșii „revoluției proletare”, atunci, adică, „se ridică o problemă, tovarăși”, cum ar fi spus numai unul dintre ei. Aceasta e problema-cheie, cred, a epocii comuniste, „cine sînt cei care-i întemnițează pe toți?” Probabil că s-ar găsi cineva care să răspundă senin: „păi, sînt cei care au făcut de ris idealurile nobile ale comunismului” ori „le-au întinat”, de parcă ele, acele idealuri, s-ar fi ridicat vreodată mai sus de materia primă a verbului respectiv.

Noi stăm și ne minunăm cît de goi sîntem în fața destinului, iar ei, ceilalți, îmbrăcați pînă-n dinți în piele de rinocer și-n alt arme, își continuă marșul triumfător pe deasupra capetelor noastre, mirate, repet, că poarta nouă e veche, putredă, dar se mai ține bine încă.

Nicolae Prelipceanu

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● „Nicolae Ceausescu (1918-1989). A fost președintele României și a căzut sub gloanțe, în prima zi a Crăciunului, care devenea în sfîrșit sîrbătoarea liberă a creștinătății la români. Ar fi împlinit azi 75 de ani. În ciuda tuturor erorilor sale, poporul îl ține minte pentru tot ce a făcut bun (sic!), iar istoria face recurs”. (Vremea) ● „Premieră mondială. Un vaccin contra cancerului”. (România liberă) ● „Ieri, la mormîntul lui Ceausescu a fost pusă o stea roșie”. (Evenimentul zilei) ● VICTOR GRECU: „Fantomel din Ghencea”. (Cronica română) ● „Dna. Doina Cornea convocată la Procuratură. Acuzată: Subminarea puterii de stat”. ● „Puterea a depășit orice limită”. ROXANA IORDACHE: „Adrian Păunescu la Strasbourg — Doina Cornea la procuratură”. ● MARIUS GHILEZAN: „În decembrie 1989 — prima pe lista lui Ion Iliescu. În ianuarie 1993 — pusă la zid”. ● ADRIAN MARINO: „Chemarea doamnei Doina Cornea în fața procurorului este o acțiune politică și trebuie să însemne pentru noi tot un mare semn de alarmă; democrația — așa firavă cum este ea — se află într-un pericol de moarte”. ● PETRE ROMAN: „Mie mi se pare că e aproape un act provocator...”. ● „La președinție / Traian Chebeleu: „Inculparea dnei Doina Cornea survine într-un moment nebinevenit”. (România liberă) ● VIOREL PATRICHI: „...s-a găsit dosarul din 1991 al teroristei Doina Cornea, iar bardsul de la Birca ne va reprezenta cu cînte și barbă la Strasbourg”. (Tineretul liber) ● ION CRISTOIU: „...delegația noastră la Consiliul Europei îi va număra atît pe baladistul lui Ceausescu, senatorul PSM-ist Adrian Păunescu, cît și pe unguzul cu înlocuitori, deputatul PRM-ist Iuliu Furo”. (Evenimentul zilei) ● „Furo Iuliu (...) face, cred, cît o armată întrea-

gă de poezi, propagandisti, diplomați ș.a.m.d.”. (România Mare) ● LIVIU CRISTEA — București: „Vă întreb dacă dl. Furo de la PRM, este una și aceeași persoană cu fostul vicepreședinte al Consiliului Pionierilor și fostul activist remunerat în perioada 1960-1974?”. (Telefonul de noapte, Evenimentul zilei) ● „Cuprins în ampla acțiune de fedescenziare a spațiului vital românesc, dl. Paul Everac va asigura linia pierdută a televiziunii în focalul luptei politice: Stinga!”. (Formula AS) ● „Luna ianuarie poate fi numită luna restaurației. De aceea, desemnarea dl. Paul Everac la conducerea Televiziunii nu mai miră pe nimeni. După revoluție, actuala putere a făcut o tentativă de a-l amplasa ambasador în Franța, dar nu a fost acceptat de francezi. Un om care, prin piesele sale, a servit cu devotament regimul comunist nu putea însă să fie lăsat să someze. Dacă nu l-a vrut Parisul, îl ia Televiziunea română”. (Zig Zag) ● MIRON MANEGA: „Stare explozivă la Consiliul Național al Cinematografiei. Domnul Petre Sălcudeanu, președintele CNC și deputat FDSN, contestat vehement de marii regizori ai țării”. (Evenimentul zilei) ● VIOREL PATRICHI: „Oricum, demisia lui Alexandru Mosanu îl va supăra mult pe Mircea Ivanovici Snegur, voiajor între Beijing și Paris pentru consolidarea Elveției de pe Prut”. (Tineretul liber) ● ION CRISTOIU: „Mircea Hamza a fost numit consilier de presă la Secretariatul General al Guvernului. Pe Mircea Hamza îl stie o lume întreagă de pe vremea cînd trudea la Televiziune. Aparițiile sale pe micul ecran enervau pe loc și iremediabil. Nu cred că în vreo altă țară din lume s-ar apăra la televizor o persoană atît de lipsită de telegenie. Înfațisării impropriri pentru o prestație TV (masiv și asudat) i se adaugă o agresivitate de un primitivism evident”. (Evenimentul zilei) ● OCTAVIAN PALER: „Cu exact trei ani în urmă, dl. Brucan, agasat că se vorbește de neocomunism, susținea că, în România, comunismul este «un cal mort». Din cîte

dictatura personală

O fugă nebună prin Palatul Cotroceni

O ia la fugă, așa, din senin, se impledică, oamenii cu zîmbetul pînă la urechi, o turmă, se iau după el, ce naiba vor, ce vor? Toți vor să-l felicite de ziua lui, e doar ziua Președintelui Țării, ar fi trebuit să stea între ei pînă la capăt, să se lase sărutat, să-și steargă de pe obraji bulele și rujul și să strîngă mîinile tuturor libidinosilor, dar nu a mai putut, i se întorcea stomacul: fuge înnebunit pe unul din culoarele Palatului Cotroceni, garda personală e speriată, nu înțelege ce s-a putut întîmpla, urlă să nu mai miste nimeni degeaba, apare tropăind o grupă de șoc, militară, care blochează culoarul cu forța? Slavă cerului e salvat. Îi e rusine: trîntește ușa la toaletă, întoarce cheia și se sprijină cu spatele de ușă, respirînd săcadat, simțea că microbi... Microbi! preluat de la cei ce au venit să-l îmbrățișeze azi, microbii îi umblă deja pe piele, sunt ca niște furnici, îi umblă pe sub piele, se scutură violent — ce sentiment eretic...

Ion Iliescu vine, dezecilibrat, la chiuveță: dacă mai întîrziea un singur minut în mijlocul mulțimii adunate festiv, prostime soșită și din țară, o parte săracă, neșpalată și neingrijită, altă parte bine îmbrăcată, dar urit mirositoare, cu parfumuri infecte, sclifosite, o ură — un minut dacă mai întîrziea, se sufoca, murea pe loc, se umfla, se umplea de bube! Are alergie la microbi, îi vede măriti la microscop,

a făcut prostia să-l studieze în tine după concepții marxist-leniniste, mic ce pot fi preluați cu miile în aglomerare degeaba Nicolae Ceausescu... Nu! la lehamite... Are o adevărată fobie la microbi ce iau în mîntea lui mărimea și purici sau păduchii imputiți, care i se trimit vizibil, i se ridică părul de cîte conștientizează asta: își spală mîinile! trau a cincea oară cu săpun fin, își șterge fața, urechile, nasul, face gargară apă caldă de la robinet și scuipea grochivuetă, trîgînd din adînc flegma pe de microbi, firește, își freacă timpel bintul de microbi pe dinlăuntru... Mic politici? E ceva patologic: numai comunismul kominternist e de vină, cu o sia microbilor lor infiltrați de K.G.B. România...

Mîinile, îndeosebi mîinile îi erau sedintei Țării vulnerabile, avea... avea?

Nu înțeleg: mă încrunt și mă aplec te umărul femeii „drăguțe” la 45 de (vă amintiți de ea?), care scrie așezat masa mea de scris, acasă, îi sărut un dezgolit și recitesc... „avea un fier anu care îl prevenea”...

„Avea un fier anume care îl prevenea asupra momentului cînd pielea mîri devenea păstoasă, gata să înglobeze microbi, subțiată, cu porii lărgiți, gata capteze microbi, fără voia lui, dintr-o întă ciudată de autodistrugere! Atî indiferent de situație, trebuia să mearse la baie să-și spele îndelung mîinile cu pun special, de lux, cu gîroză, să se scuștăruință și furie pînă cînd avea seția că-și recapată stratul protector de gument, e o întregă poveste... Sigur, nă la un nou moment dat, cînd pielea nilor devenea păstoasă și... Apropo: dintr-un motiv sau altul accesul la toată îi era interzis cînd intra în criză, în pele cînd mîinile sale își deschideau lea microbilor, vulnerabile și răul pe se împrăștiu în tot corpul, prin fluxul guin, atunci... Atunci fugea la o altă letă sau bătea cu pumnii să i se dedă...”

Adevărul e că Președintele Țării era sedat de gîndul că în corpul său „ex incolectă” o eracitate adormită, se te să-și spună pe nume... Poate că era hondru, toți cei născuți în Zodia Peș sunt ipohondri, dar... El se studiasse la caracalita exista, îi crescuse înlăun chiar dacă nici un doctor nu reușise depisteze în clar, la analize, această vîngere veche a sa... Ce mai, simțea pul caracalitei întepînit în dosul așului cum începe să miște insesizabil, și țea unul dintre brațele caracalitei cum activează de-a lungul intestinului sub stîrîndu-i o durere de joasă intensitate aproape voluptuoasă, cum alt braț al caracalitei începe să vibreze ușor către fug, dereglîndu-i vocea, cum alt braț strîngea ca într-o menghină plămînuș și producîndu-i gîdilături și nevoia de a în gol, fără răsunset, cum alt braț, a deja la cerebel face să-și filceze imag și să i se moale genunchii...

Ah, tare ar fi mîncat niște „grîu în țit”...

— Alo, domnule! Hei! Ce aveți de gsculați-vă odată în picloare, pentru mele lui Dumnezeu, să mai ciocnim pahar...

Un pahar? Nu înțeleg... Sunt ridică subsuori, trezit din leșinul-aceia-cu-o deschis, încet, încet și sprijinit cu mîi de teigheaua barului; hal noroc! Beți harul pînă la fund — se aude? Dați-l te cap, repede, că vine trenul particular Trenul particular... Trenul care merge mijlocul șoselei...

Trenul particular? De ce nu... Eram tr-o circumă, infectă la Azuga, unde s sem în Ajunul Crăciunului pentru pr oară în viață, coborît din cerurile Clă cetului Taurului prin zăpada pînă la nunchi, lovit la ceață, cu un cucuț în mă de „L” (revedeți ultimele patru mere ale Luceafărului) și cu o durere cutită ce tocmai îmi revenise să mă zească la realitate...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Petre Stoica

Bagatelle pour un massacre

Cartea lui Louis Ferdinand Céline — abominabilă și insuportabilă în același timp, pe care niciodată nu am citit-o propriu-zis, ci, uneori, am sondat-o așa cum uneori sondezi sufletul uman prin intermediul unui caz medico-judiciar — mi-a dat nu doar, și nu în primul rând, impulsul oprobiului, ci pe acela al compătimirii. Compătimire pentru o totală lipsă de putere, degajată în fiecare rând: lipsă de putere vizibil generată de o incapacitate absolută de a înțelege, paralela unei totalități absolute capacități perceptive. A ști fără a înțelege, a concepe fără a putea, iată cauzele oricărui dezastru politic. Nicăieri mai mult decât în politică nu este prezență, guvernând irecurabil evoluțiile, morala socratică: binele vine exclusiv din cunoașterea care orientează voința. Fără această cunoaștere, discursul politic mesajul, conexiunea interumană devin o bagatelă, alături de existența concretă care — fără apel la metaforă — adoptă culorile și tragedia masacrelor. Dacă somnul rațiunii produce monștri, tot monștri produce și excesul prețios și arrogant al rațiunii. Cunoaștere și act se cer conectate — cunoașterea trebuie să orienteze actul dar în timp ce statutul ontic al actului este unul, statutul ontic al cunoașterii este altul. Actul ca eveniment, sau suita de evenimente în timp, întrunește condiția ontică a realului — aceea de a exista în forma unei multitudini de planuri de profunzime și, implicit, în lumea fenomenală, în forma unei multitudinilor de planuri de apariție. Cunoașterea prinde în structura ei reflexivă un plan, mai multe planuri, eventual totalitatea planurilor existente în act, în obiect. În funcție de complexitatea sa faptul de cunoaștere va dirija complex și complet — deci util, pozitiv, fericit — actul practic sau îl va orienta inadecvat, impropriu, alterativ. În existența politică românească actuală — precum în aceea a întregului Est european și poate, în oarecare măsură, a lumii — nu știm ce vrem, nu putem mai nimic, nu știm ce știm, nu știm ce nu știm, pentru că realitatea politică a noii lumi este mult mai complexă decât puținul pe care îl știm. Politica, aici, devine o bagatelă: viața riscă să ia accente dramatice. Toate acestea pot părea patetice însă, precum agitația spiritului turbulent al unui Céline, și istoria noastră confuză și instabilă oferă sentimentul slă-

biciunii care derivă din ignoranță și care generează eroare după eroare. S-a notat în chip repetat, în literatura de politologie, că eșecul ideilor marxiste — eșec practic, după ce avusese loc o lentă stingere a atracției teoretice a doctrinei — face ca să nu mai dispunem decât de două teorii cu valoare explicativă globală: psihanaliza și știința determinanților stilistici, în sens Spengler-Biagi. Evident, psihanaliza în modalitate deterministă și abordarea stilului ca studiu formal pot explica foarte bine nivelurile precise ale fenomenului uman individual sau istoric. Neîndoielnic, marxismul — eronat în articulațiile sale explicative — era cel puțin la fel de limitat ca posibilități de includere a realului. De fapt, marxismul a fost mai curînd o antiteorie: un număr de planuri ale realului erau declarate inexistente sau irelevante. Marxismul a fost un reductionism — globalismul său avea, înainte de toate, această caracteristică reductionistă, fără ca falsitatea sa să se reducă la atât. Psihanaliza și teoria stilului nu sînt reducționiste — ele pur și simplu, lasă altor construcții explicative obligația de a continua abordarea integrativă antropologică, a realului. Înțelegerea condiției noastre are în chip evident, o dimensiune pe care nu o putem realiza acum. Unilateralitatea materialistă a marxismului era marcată de nerealismul concepției — faptul că teoria psihanalitică a societății, a universului uman și a istoriei sau tratarea lumii umane prin intermediul factorului stilistic se dovedese autentică și accentuat realistă nu înseamnă că au o suficiență convergență spre a cuprinde multiplinitatea de planuri. Dispunem astăzi de teorii complexe, de o abordare fenomenologică detaliată și obiectivă a realității omnice. Ne stau la dispoziție investigații profunde ale universului religios cultural, științific — nu avem însă aici un fel de evaluare a raporturilor dintre comportamentul economic, tehnic, religios cultural sau creativ-științific al omului actual sau al omului în general. Comportamentul politic, atitudinea în fața actualității faptului social sau în fața istoriei are sau nu are vreo legătură cu toate celelalte tipuri de comportament uman marționate mai sus? Marile teorii istorice — plasate între cea a lui Hegel sau cea

a lui Toynbe — nu au relevanță specială cu privire la fenomenul politic actual. De fapt nu dispunea de o adevărată concepție a tranziției de la comunism către o societate normală (prezumabil capitalistă) pentru că nu dispune de o teorie interpretivă asupra omului, asupra istoriei asupra fenomenului economic sau politic. Este deosebit de neglijată evoluția principalelor concepte care constituie pilonii științei societăților moderne. Este practic imposibil de prevăzut evoluția lor în viitor. Omul se vede tratat eclectic — activitatea sa este rezultatul eclecticismului asumat (câci fiind văzut parțial și fragmentar, el se acceptă ca o ființă ontic parțială și fragmentară; și rezultatele productivității sale sînt, în general, reciproc indiferente. Mai mult decât atât — societatea umană contemporană creează sau modelează activități astfel încît fiecare dintre acestea să genereze un minimum de interferență în sfera altor activități. Artele plastice actuale condiționează minim designul industrial, sentimentele se detașează de rațiune, dar și rațiunea de sentimente, un tip de creație muzicală nu are nimic de a face cu un alt gen de creație muzicală și oricare dintre acestea este liber de influențele literare etc. Se poate pune întrebarea dacă omul apare scîndat intrucît este tot mai incapabil să realizeze o imagine unitară despre sine însuși sau nu realizează o imagine unitară despre sine intrucît este tot mai scîndat. Persoana umană se transformă într-o bagatelă, în măsura în care se tolerează pe sine dispersat în actele sale și neunitar ca ființă. Fiind o bagatelă prin lipsă de forță interioară, el devine ori-cînd subiectul potențial pentru un masacr. Înțelegere înseamnă integrare. Lumea occidentală poate să accepte sau să nu accepte această idee. Lecția tranziției noastre — a tranziției întregului Est eu-

ropen — este că tot ceea ce nu alcătuiește un unic gestalt nu poate funcționa și evolua sincron și unitar. Lumea noastră publică este o lume scîndată. Puterea în România — și, în general, în Est — este o putere scîndată, rezultat al unei lipse de concepție unitară asupra tranziției, asupra realității socio-politice și, în ultimă instanță, asupra omului. Independența puterilor în stat este unul dintre principiile democratice supreme; atât doar că această independență — sunează nu de mult o personalitate a vîetii noastre politice și culturale — s-a transformat într-un principiu al adversității reciproce a puterilor. Mai grav decât acest fapt este că puterile care ar trebui să aibă un caracter subordonat devin puteri paralele. Există state sfîșiate după frontiere etnice sau geografice; țările Est-europene se scindează după regimul diferitelor activități publice sau private. De ce această criză a concepției referitoare la om nu se manifestă tot atât de puternic și în Occident? Pentru că evident — acolo, mecanismele inconștiente de funcționare a umanului înlocuiesc efortul conștient de adaptare. Reprezentarea este dedicată, acolo, transcendentă și pe cînd voința reglează imanența. Noi sîntem obligați să supunem reprezentării tot ceea ce avem de acordat, ca investire, voinței. Probabil, în asemenea condiții a apărut în lume un schopenhaurian pesimism.

Caius Dragomir

momos

«Revoluția» mea (II)

Eram deja în America și în geanta de umăr aveam două borcane cu dulceață de vișine. Introducerea de alimente este interzisă în State și dădusem deja în avion o declarație că nu posed așa ceva. La dulceață poftise sora-mea. Matusile armenice din țară o pregătiseră încă din vară și, foarte griu, se interesaseră toată vremea pînă la plecarea mea dacă o să iau sau nu dulceața. Era singurul cadou pe care îl puteau oferi Americii așa că am luat-o. Tot tragînd geamantanul după mine, am ajuns în zona propriuzisă de vamă, am lăsat geamantanul jos și am privit ce se întîmplă. Pașagerii treceau nepăsători pe lângă vameși, iar aceștia păreau mai preocupati să se scobească în nas decât să se uite prin bagajele lor. Cu mîna mea de tigan, cu „o întimplare” din aeroportul din Frankfurt și cu borcanele de dulceață în sac numai liniștit nu eram. La Frankfurt se întîmplase cam așa: aveam cam vreo oră pentru a schimba avionul. Mai fusesem în aeroport în '84 nu am făcut decât să schimb niște bani, să-mi cumpăr whisky pentru drunul cel lung și să fumez. Cu vreo sfert de oră înainte de decolare m-am dus la terminalul respectiv, mi-am verificat pașaportul, biletul și am intrat în țercul rezervat călătorilor pentru cursa respectivă. Avionul întîrzi și m-a agățat un român tînăr cu alură de sportiv. Nu l-am reținut numele, dar am aflat că fusese campion de box la o categorie mică și că fugise în America. Se căsătorise cu fata unui italian, patron de restaurant și după ce mi-a spus asta mi-am dat seama cu cine semăna, cu un italian din filmele cu Mafia. Trăcăm, fumam Kent-urile mele, el îmi promitea marea cu sarea, avionul întîrzi și la un moment dat mi-am auzit numele roștit foarte clar în toate megafonul aeroportului. Eram rugat să mă prezint pentru o verificare de rutină la terminalul Pan-Am. Nu e prea plăcut să-ți auzi roștit numele într-un aeroport internațional și într-o limbă pe care am învățat-o la o școală din gura Oborului. Mi-am săltaț geanta de umăr în care erau două borcane cu dulceață de vișine, m-am scuzat în fața româno-italianului și a unei babe care se băgase în vorbă cu noi și am pornit spre cei care mă căutau.

Ștefan Agopian

minimax

Așteptări

Săptămîna care a început odată cu luna februarie ar putea fi numită europeană săptămîna europeană a României. Ce va hotărî la Strasbourg Adunarea Parlamentară a Consiliului European deocîndată nu se știe încă, în schimb însă, la Bruxelles, primul ministru și ministrul de externe au semnat două ditamai acordurile rivnțe mult la București dat fiind că aduc puterii de lingă avantajele economice și un important capital politic. Care va să zică, o fi ea cum e, imaginea României da' uite că, sic l, tine și așa. Europa e cu noi, lăsîndu-i cu ochii-n soare pe toți nemulțumii și răzvrătiții care, mă rog frumos, ce si-or fi închipuit ei, că o să se împiedice istoria modernă și contemporană de niscăia omănuțe! ? Că teroristi, că mineri, că securiști, că activiști... Basme! Detenent universal, timpul spală orice. Chiar și singele im-proscat pe asfalt din ordin venit de sus. Asadar, vorba cîntecului, deșteaptă-te române!

Lecția fiind cit se poate de sîrîlă. Occidentul nu e societate de binefacere iar dacă noi românii vom să trăim cum trăim, n-avem decât să ne fie de bine. Nu i-a obligat nimeni pe liderii ntării din partidele care-și zic că sînt în opoziție să meargă la Strasbourg împreună cu fedeseniștii și cu cei doi reprezentanți ai extremismului naționalist-comunist. Dacă au mers, de bună seamă înseamnă că nu consideră într-adevăr înacceptabile toate cîte s-au întîmplat și se întîmplă în România. Politica fiind, vezi Doamne, o artă a compromisului. Atita doar ca cele făcute pînă acum de opoziție, compromisiurile adică, s-au dovedit întotdeauna folositoare numai puterii care încet, dar sigur, a împus un regim politic autoritarist, mai exact o dictatură latentă disimulată de instituții democratice.

Drept urmare, desi e agitație multă, parcă toată lumea asteaptă fiind greu însă de prevăzut în ce direcție se va rostogoli societatea română-ască. Această apreciere conține maximum de optimism pe care îl permite actuala situație economică, politică și psihosocială iar întrebarea ce se iese imediat fiind, firesc, așteptîndu-se ce, sau cine și ce asteaptă? Să treacă timpul. Asta se așteaptă. Fiecare dintre participanții la joc mîzînd însă, bineînțeles, pe alte efecte.

Pentru putere, aflată în cea mai confortabilă poziție tocmai în cîndă are și cele mai multe grade de libertate în acțiune, efectele scontate ale trecerii timpului sînt contrare pe o viitoare, posibilă redresare economică ce i-ar permite să controleze lejer orice formă de rezistență sau coeziune socială fără a recurge la teroare. Întru îndreptățirea acestei așteptări sînt correlate atât considerente economice cît și politice și, mai ales, conțenează detin-rea forței. Convinși tîntă că România este un spațiu unde nu pot interveni seisme politice de prea mare amploare capitaliste, presăți cum sînt de concurența pieței mondiale, vor investi și etu ei în țară neneacă! Mai mult chiar, poate că, cine știe, Ardealul stă într-adevăr pe o mare de petrol ceea ce schimbă toate datele „ecuației românești”. Iar dacă SHELL cheiluește atîtea parale pentru prospecțiuni, ceva, ceva tot o fi. Interesant de remarcat, apropos de contractul cu SHELL OIL, este discretia propagandei oficiale care, se vede treaba, nu tornă gaz pe tăciunii speranței să nu iasă naibii cine știe ce dăndana.

De partea cealaltă, a opoziției, s-ar putea crede că așteptarea ar fi motivată de cu totul alte efecte ale trecerii timpului. Adîncirea crizei economice va duce cîndva la o luminare a celor mulți și

necăjiți, știut fiind că foamea asette mintea. Dacă într-adevăr asta o fi scoteala, ea este evident năguboasă. În primul rînd pentru că este absurd să-și mai închipuie cineva că actualii guvernanti n-au învățat nimic din sfîrșitul lui Ceaușescu. Adică nu neapărat vor reuși să asigure minimul necesar pentru o supraviețuire pasnică, dar, în nici un caz, o vestea cu revoluția nu are cum să se repete. Presupunînd însă că, totuși, mizeria o să se agraveze pînă la un nivel generator de explozii sociale ceea ce este destul de probabil, tocmai lipsa de fermitate manifestată pînă acum de partidele din opoziție le descalifică politic erodată fiindu-le credibilitatea de care ar avea nevoie la o adică.

De asemenea, asteaptă, încă mai așteaptă și cei mulți. Asteaptă să se producă miracolul economic. Asteaptă vize de intrare în Venezuela, în Canada sau pri-alte părți ale lumii, oriunde, numai să fie undeva unde munca se mai și plătește. Cei mai nătăfletji asteaptă să bice Iliescu și guvernul. În fine, poate că cei mai mulți asteaptă numai fiindcă sînt învățați să aștepte și să rabde.

Iar aferă, dacă noi avem timp să așteptăm, de ce n-ar aștepta și alții. Între timo vîzîndu-și de-ale lor. Cele două acorduri semnate la Bruxelles sînt, de fapt, niște acorduri de așteptare votat cu pînă peste 8—10 ani cînd, zice-se, că va fi posibilă aderarea României la C.E. se mai pot întimpla multe. Om trăi, care-om trăi, si-om mai vedea. Pentru că mai e și marea popor orieten de la Răsărit cu tot cu Armata a 14-a plasată bine în coastele României, spre linistea președintelui Sucevru.

Ce-ar fi însă de bănuît din jocul acestor așteptări este că în spectrul politic românesc, desi lipsește, trebuie să apară și o forță politică de opoziție. Or fi ei români mai răbdurii ca toți ceilalți europeni da' parcă prea e prca ce se întimplă. Parcă prea se desfășoară în forță revenirea tuturor to'arșilor ca pînă la urmă să nu se iste ceva. Sau, altfel dovestit, există pe esichierul nostru politic o pătrăciă încoloră deocîndată care, s-ar putea prevedea, neapărat va trebui să fie ocupată de o forță, autentic și radical opusă actualului puteri, venind în întîmpinarea speranțelor, cîte mai există, a tuturor celor care nu se împacă totuși cu gîndul că politica n-are nimic de-a face cu cîntea și demnitatea. O fi, n-o fi așa într-adevăr, cine știe. Teoretic ar trebui să existe pătrăciă asta, așteptarea (dar Doamne, pînă cînd ?!) urînd să ne dea răspuns.

3 februarie 1993

Șerban Ionescu

Un moment al criticii (II)

În ultimii 10—15 ani de existență a socialismului, deci chiar după Tezele din iulie, care au pus piedică procesului liberalizării și au deviat unele „orientări“, dar nu au blocat cu totul mersul literaturii, puterea a încetat să mai dirijeze direct creația și valorificarea ei publică; s-a mulțumit s-o controleze și s-o descurajeze prin interdiciții mărunte și arbitrare și s-o obstrucționeze mai mult decât s-o cenzureze (pentru că scriitorii ajunseseră să se cenzureze singuri). Spre deosebire de anii stalinismului, acum nu mai apărea un Text Capital, în care erau criticate persoane, se trasau clar docrinele politicilor și se avertau în stil grav posibilii deviaționisti sau cei deja identificați. Puterea acționa acum mult mai perfid, mai cu seamă indirect, găsind în rindul unor naivi oameni chiar de bună calitate care să-i facă jocul (uneori cu inocență, alții în propriul profit, fără a se gândi la consecințele mai îndepărtate). Așa s-a întâmplat cu „protocronismul“ lui Edgar Papu sau cu interpretările „sufletului românesc“ propuse de C. Noica, expresii ale unui nationalism cultural pe care tocmai ideologia oficială marxistă părușe a-l fi îngropat definitiv încă din primul deceniu de activitate. Suntem convinși că promotorii acestor „direcții“ nu au tranzacționat direct cu Puterea; aceasta le-a lăsat doar libertatea și le-a asigurat impunitatea, căci nici o discuție serioasă nu s-a îngăduit pe temele acestea care erau oficializate treptat, în mod implicit, fără vreo declarație sau decret în acest sens (cum s-ar fi petrecut în perioada jdanovistă), când în treacăt fie spus cei doi cunoscuseră rigoriile închisorii pentru păcate mult mai inocente.

În domeniul literaturii, o formă dintre cele mai insidioase a dirijismului a fost jugularea criticii și încercarea de a o abate, iarăși în acord cu o sumă întregă de oameni „bine intenționați“, care considerau că atitudinea critică nu e intrinsecă actului cultural, că îl definește de fapt, ci doar că e ceva în afara lui, ca un adaos superfluu, care poate veni vreodată, într-un viitor cit

mai îndepărtat, dar nu ca să-i deranjeze pe ei. „Nu e momentul“ pentru critică spunea cu un zîmbet serafic marele cenzor al ultimelor două decenii, Vasile Nicolescu; acum ar fi momentul „creației“, și această oponentă falace era acceptată de mulți. Bineînțeles că ea nu deriva dintr-un „principiu“ al ideologiei oficiale comuniste, ba dimpotrivă, aceasta se pretindea dialectică deci relativistă, încurajând critica și dezbateră. Încălețirea criticii, practic vorbind paralizarea și excluderea ei erau afacerea lui Vasile Nicolescu, un poet pretios, cu unele accente interesante, care ura critica asemenea oricărui artist de asemenea structură; el profita de situația sa în ierarhia administrativă ca să lucreze în direcția unei înclinării proprii, aceasta aparținând multor scriitori, mai ales poeți, detestată din principiu ai judecății lucide și curajoase, ai spiritului discriminator.

Sau, poate crede cineva că s-a publicat pe undeva un decret în care să se pretindă că președintele, vicepreședintele Uniunii Scriitorilor, oamenii cu situații politice înalte, dar și directorii

de publicații sau redactorii șefi să fie lăudați continuu, în timp ce la adresa lor era interzis orice accent de contestare? Nicăieri nu a apărut în acest sens măcar „o indicație“ dar ea era intrinsecă sistemului care căuta să-și avantajeze acolitii și pe această cale, înlocuind ierarhia firească a valorilor cu piramida nomenclaturistă de partid. Deci despre doi directori de editură, indiferent că au fost Ion Bănuță sau Marin Preda, s-a scris ditirambic, aceasta fiind în interesul celor care-i lăudau. Nicăieri nu putea apărea o punere în discuție efectivă (și fructuoasă) a lor sau a unui Zaharia Staneu, Mihai Beniuc, D.R. Popescu sau Virgil Teodorescu; dar eventualitatea aceasta nici nu trecea prin capul cuiva și de altminteri nici n-ar fi putut deveni publică: nici o revistă n-ar fi vrut măcar să audă de un astfel de articol. Sistemul vicia ansamblul existenței literaturii și dădea puțința celor din vîrfurile ierarhiei (în cele mai multe cazuri, scriitori cu certe merite) să profite și să abuzeze de situație fie și fără voie. Nicăieri nu s-a spus că un scriitor de talia lui G. Călinescu trebuie apărat în anii '70 cu mijloacele politice cu care fusese impus A. Toma în anii '50 și totuși acest lucru s-a întâmplat printr-o întreagă „campanie“ susținută din umbră de acel Vasile Nicolescu (un „tutăr“ notoriu al maestrului care-l „mirunsese“ poet într-un articol generos de pe vremuri) sub forma lamentabilei diversioni, „detractorii lui Călinescu“ la care, spre rusinea lor și-au dat concursul penetele cele mai diverse, dar și oameni de bună credință.

Ideea că Istoria literară e o piramidă care poate fi edificată încă din timpul vieții viitorilor locatari e o idee care a stăpînit pe toți scriitorii cu o anu-

mită situație în comunism. „Respectul valorilor“, afectînd nu doar pe răpăsați, trebuia susținut de noile generații care știau că le vor lua locul. Dar mai ales ei se bucura de sprijinul criticii universitare care cultiva respectul didactic față de persoanele (viu sau decedate) de pe urma cărora încasa lefuri și obținea onoruri, sacrificînd spiritul critic, deși în unele cazuri aceștia nu-i lipsise în faza ei inițială. Criticii universitari preferau „contribuțiile analizele“, „aprofundările“, omagii encomiastice, — acțiuni nu lipsite de utilitate, dar ducînd prin abuz la mortificarea spiritului critic, mai ales a celui care nu respecta programul analitic.

Editurile urmau aceeași politică: un „studiu“ care ar fi valorificat Barocul în nu știu ce ungher al literaturii române era primit cu brațele deschise un individ care s-ar fi prezentat cu o contribuție de tipul **Dricul și cîmîtirea la sfîrșitul romantismului vest-european** era declarat un mare comparatist un Pico de la Mirandola al istoriografiei literare, deși cartea lui, de ce mai multe ori o teză de doctorat, era scrisă mizerabil și apărea substantiv refăcută, cînd nu restilizată de redactorul de carte. Asemenea manifestări de savanțic literar, fără nici o influență asupra literaturii și a valorificării efective a trecutului, vor constitui marea viitorimii, atunci cînd bibliografii anului 2000 vor inventaria toată aceste zădărnici mari consumatoare de hîrtie și care (ceea ce nu se va mai ști) au blocat puțința afirmării adevărată criticii. Cuvîntul magic era „sinteză“ despre care nimeni nu știa ce este, de putea fi eficient opusă criticii editura Eminescu sub conducerea lui Valeriu Răpeanu inițiasse o asemenea colecție sub care se ascundea ostilitatea cea mai carabinată la adresa opiniei libere, a spiritului dissociativ, a curajului intelectual, a punerii în discuție. „Sinteză“ era ceva solid, sigur, dîhniitor și definitiv.

Și totuși termenul a prins, operat favorizat și de succesul lui în istoriografia străină și este folosit și azi în accepțiunile cele mai favorabile, fără să se mai țină seama de deserviciile aduse educației critice a publicului ultimii ani ai socialismului la noi țară. Practic vorbind apariția cărtilor alcătuite din articole critice fusese interzisă, fără să se țină seama tocmai de tradiția criticii românești (T. Maiorescu, Gherea, Iorga, Lovinescu, Ibrăileanu, dar și Perpessiciu, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, Ștefan Cioculescu) care crease un gen orientat pe disciplină în altă direcție decît pedantismul găunos și erudit pompoasă, satisfăcută de propria-i paradă.

Alexandru George

povestea vorbei

«Dîmbovițean»

Suplimentul la Dicționarul explicativ al limbii române (DEX — S), publicat în 1988, include mai multe derivate de la toponime, selectate după gradul de importanță și după frecvența lor în uz. E vorba, desigur, de cuvinte „transparente“ pentru vorbitorii nativi ai limbii române: arădean, brăilean, brașovean etc. Dicționarul explicativ (DEX, 1975) fusese mult mai restrictiv cu respectiva categorie de termeni, admițînd în lista sa de cuvinte doar derivatele de la numele de provincii: bănățean, bucovinean etc.; nu fuseseră cuprinse, de aceea, nici măcar bucușean și bucușean. În principiile sale mai permisive de includere, DEX — S e precedat de Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM, 1982). În asemenea cazuri, opțiunile diferite ale dicționarelor sînt absolut firești: pe de o parte, derivatele de la toponime sînt cuvinte ale limbii române, în circulație, fixate ca atare, ca adjective și ca substantive comune — deci pot intra în inventarul tratat. Pe de altă parte, li se poate justifica și omiterea, în măsura în care sensul lor lingvistic („de origine din...“, „locuitor al...“) e atribuit doar de sufix, informația propriu-zisă fiind strict geografică, tratabilă

enciclopedic. Limita între cuvintele admise și cele respinse de dicționare e pentru această categorie destul de arbitrară: bucușean și clujean, de exemplu, apar în punctele diferite pe o scară a frecvenței în uzul comun; pe cît de firese pare sătmărean, pe atît de neobișnuit — popesc-leordean („același spațiu popesc-leordean“, în „Academia Cațavencu“, nr. 8, 1992, 3). În spațiul dintre extreme există o zonă pentru care decizia e greu de luat. Ca și în cazul derivatelor de la nume proprii, și aici poate interveni accidentul istoric, făcînd ca la un moment dat un nume de localitate mică să devină mai cunoscut decît altele; frecvența derivatelor sale e și ea un fenomen pasager: un exemplu îl poate oferi scorniceșean („părintele scorniceșean al națiunii“, „Academia Cațavencu“, nr. 10, 1992, 8). Criteriul de alegere folosit de dicționare este deci unul preponderent extralingvistic; DEX-S, de pildă, înregistrează derivate în uz de la numele de municipii și județe: alexandrinean, bîimărean (de la numele capitalei de județ), argeșean, bihorean (de la numele județului), băcăuan, brașovean (de la numele comune reședinței și județului). Uzul nu ține însă cont doar de importanța geografică și politică; tradiția și, poate, eufonia pun sub semnul îndoielii circulația unor cuvinte ca alexă drinean sau existența unora precum ipoteticul zălăuan (neexistent nici în DEX-S).

Cazurile în care asemenea derivate capătă sensuri diferite de cele previzibile prin adăugarea sufixului -ean la numele geografic sînt destul de rare. Merită deci puțină atenție unul de relativ succes în momentul de față.

Dîmbovițean este definit în DEX-S ca substantiv și ca adjectiv: „persoană născută și crescută în județul Dîmbovița: (locuitor) din județul Dîmbovița“; e definiția-tip pentru întreaga categorie. Or, e evident că în „democrația noastră dîmbovițeană“ („Evenimentul zilei“, nr. 10, 1992, 1), dîmbovițean nu are nimic de-a face cu județul pomenit. Adjectivul dîmbovițean, — a ținde a fi folosit, mai ales în limbajul publicistic, cu sensul general de „autohton; românesc“ — cu intenție ironică și de obicei în opoziție cu „modern, occidental, internațional“. La acest sens s-a ajuns probabil printr-un lanț de metonimii — care îl face, de altfel, imposibil de reconstituit în afara contextului; dîmbovițean înseamnă „ca (de) pe Dîmbovița“, prin riu identificîndu-se desigur, metonimic, Capitala și rîndul ei, Capitala substituie, ca centru de decizie — în politică, afaceri etc. —, întreaga țară. Mai transparente sînt construcțiile în care apare chiar toponimul: „strategia de promovare SAMSUNG în varianta de pe Dim-

bovița duce la sute de milioane lipsă. („Libertatea“, nr. 918, 1993, 1). Citat ilustrează și evidentă deriziune inerență utilizării construcției: identificarea un mentalități, comportamente, situații pr raportare la Dîmbovița și marcată judecățile curente asupra riului (m murdar...), dar poate și de conotații numelui în -ița (slav, popular). Sonoanțele neaoșe ale toponimului întră opoziție cu neologismele moderne în context. Construcția bazată pe contrast e de observat și în alte exemple: „Cu dau ei unei simple afaceri dîmbovițean aerul mării al unei conspirații internaționale!“ („Evenimentul zilei“, loc. cit). Utilizarea adjectivului cu acest sens ține de stilul particular al unui autor sau al unui ziar; dovadă, citatelor deja reproduce li se poate adăuga și „d băsările dîmbovițene“, din altă sur („Adevărul“, nr. 610, 1992, 1); aici, rețința geografică, mai obscură, e dublată aparent contradictorie: se face trimitere la Dubăsari, loc al luptelor basarabene recente și al demonstrațiilor 1 meilor „militante“ transnistrene — și „spațiul dîmbovițean“ în sensul lui (bucușean, românesc) pe care îl ducăm aici. Sensul adjectivului dîmbovițean s-a dezvoltat probabil și în mciul preexistenței unor conotații r gative pentru levantin, balcanic (balcanism), oriental (orientalism); nu e vorba de deprecierea unei zone, ci a un tip de mentalitate și de comportament. Spre deosebire de ceilalți termeni, ca generalizează, dîmbovițean se bazează pe o particularizare extremă, care îi f tărăște de altfel valoarea depreciativă. Cuvîntul poate sau nu să își consolideze sensul în cauză; în avantajul lui sînt pitorescul conotațiilor și discreția de ziunii (sau autoderiziunii); dezavantajul principal îl constituie sensul prim, priu, care poate bloca înțelegerea metonimilor; redevenind „din județul Dîmbovița“, dîmbovițean își pierde tot i teresul.

Rodica Zafiu

Opera orală

Radu Preda, JURNAL CU PETRE TUȚEA,
Editura Humanitas, București, 1992

Pornit în căutarea unui posibil model, Radu Preda, autorul unor însemnări care amintesc într-o oarecare măsură de Jurnalul de la Păltiniș, se prezintă la întâlnirea cu Petre Tuțea în clipa în care macstrul se pregătește să-și încheie socoteliile. Pentru Tuțea, momentul întâlnirii echivalează cu starea de spirit din celebrul vers arghezean, repetat de mai multe ori: „Tare sînt singur, Doamne, și pieziș!“ E vorba, altfel spus, de ceasul suferinței și al îndoielilor, cînd omul se întreabă dacă va rămîne ceva după el și, mai ales, dacă există un **dincolo**, în care să se regăsească.

Pentru Radu Preda, astăzi student la Teologie, intervalul petrecut în preajma lui Tuțea reprezintă un stagiu de „învățătură prin învecinare“, după un model pe care trebuie să-l considerăm **minăstiresc**. Impresia **novicelui** e că se află în fața unui mare autor fără cărți, a cărui operă e de natură orală, căci s-a născut pe cale vorbită și e destinată unei păstrări colective, aproape legendare.

Și, într-adevăr, un număr de propoziții fundamentale, ieșite dintr-o lungă și grea experiență de viață sau de lectură, sînt reluate în fața unui auditoriu care se schimbă periodic, pînă la se fixa aforistic în memoria tuturor. Iată numai cîteva dintre ele, așa cum apar în jurnalul lui Radu Preda: „Dacă există o știință a națiunii, eu sînt de meserie român!“ „În vremea mea circula o vorbă: dacă cineva pînă la treizeci de ani nu e democrat și de stînga, nu are inimă; dacă peste treizeci de ani nu e conservator și de dreapta, e timpit!“ „Originali sînt numai idoșii, că nu seamănă cu nimeni!“ „Metafizica e inutilă în fața morții. Doar mistica e valabilă, și din nefericire nu am realizat în mine

un mare mistic...“. „Am fost prea lucid ca să fiu scriitor.“ „Am o legendă, dar legenda mea nu acoperă ideea de stație. Nu sînt candidat la rangul de mare personalitate“. „Prin destin, Kant este egal cu Ghiță Popescu.“ „Am învățat la închisoare că omul e un animal stupid, deoarece confiscă libertatea semenilor lui.“ „Libertatea omului e partea divină din el.“ „Arta a vrut să se furișeze în cer, dar nu i-a mers!“ „De fapt, eu am făcut o glumă pe care nu mi-o mai permit: aflarea în treabă ca metodă de lucru la români!“ Și din **Ultima scrisoare către prieteni**: „Fără religie omul rămîne un animal rațional și muritor care vine de nicăieri și merge spre nicăieri.“

În continuarea tuturor acestor propoziții, Radu Preda schițează chiar „un început de Glosar al cuvintelor de învățătură“, „cu valoare orientativă în gîndirea lui Petre Tuțea“, aici intrînd: **Isus Hristos, dogmă, revelație, sfințenie, mintuire, concept, sistem și, bineînțeles, român**. Pentru fiecare din ele, Petre Tuțea are o formulă generală, o descriere pregnantă sau, mai pe scurt, un **tuțianism, Isus Hristos? „Eternitatea care punctează istoria“. Sfințenie? „Fruntea tablei de valori la care are acces omul.“ Român? „Formă lingvistică și spirituală de a aduce laudă lui Dumnezeu.“**

Printre toate aceste elemente de învățătură laică sau creștină, transmise „prin învecinare“, cum spune mereu Radu Preda, se strecoară și frînturile unui discurs memorialistic, din păcate prea puțin consistent, despre propria generație (Mircea Eliade, Noica, Cioran), despre Nae Ionescu sau despre cei treisprezece ani de închisoare „la Jilava, la Ocenele Mari și pe urmă la Aiud“, cu

încheierea la care numai un Petre Tuțea putea ajunge: „Nu pot să povestesc tot ce am suferit pentru că nu pot să ofensez poporul român spunîndu-i că în mijlocul lui s-au petrecut asemenea monstruoziități.“

Destul de detaliate și ținînd de același registru al vieții trăite nemijlocit sînt în schimb considerațiile despre mișcarea legionară, sau cele cu un grad ceva mai pronunțat de sistematizare despre **dreapta și despre stînga politică**. Întrebat care sînt caracteristicile **dreptei**, Petre Tuțea răspunde: „1. **naționalism** — națiunea ca punct terminus al evoluției concentrînd specia om; 2. **monarhism** — principiul monarhic ca o constantă istorică în teoria formelor de guvernă-

mînt; 3. **ierarhie socială** — afirmarea principiului selecției naturale, dar nereacționar, fiindcă suflul ortodox nu permite elitei patosul distanței aristocratice; 4. **unitatea de conducere...** nu e vorba de conducere colectivă, ci de unitatea membrilor conducătoare; 5. **proprietatea privată** ca sediu al libertății. Nu e de conceput libertatea fără proprietate; orice om trebuie să fie considerat proprietar individual ipotetic, chiar dacă nu posedă nimic.“

Iar caracteristicile **stîngii** ar fi, tot după Tuțea: „1. **egalitarismul** cu orice preț; 2. **lipsa ierarhiei sociale autentice**, pe baze valorice; 3. **ateism manifest**; 4. **proletcultism stîngist**; 5. **struc-tură iudaică**, în ideologie și conducere.“ În concluzie, „Comuniștii au vrut să ne facă fericiți cu forța: să fiți fericiți, că vă la mama dracului!“ „vina legionarilor este că au absolutizat noțiunea de român“, și judecate împreună, „Cele două extreme nu au vrut să discute niciodată nimic cu nimeni și s-au întredorât ambele, dovadă că au dispărut din spațiul european...“

Peste toate considerațiile acestea care se pot, evident, discuta, rămîne însă și impresionează neliniștea de la ora bilanțului, spaima că ceea ce va urma se va reduce nu la operă, ci la o „posterioritate pur legendară“. „Pentru că om de stat nu am fost, adaugă Petre Tuțea, scriitor nu am fost, da' atunci — ce sînt?“

Florin Manolescu

caiet de caligrafie

Ce caută Poemul în istorie?

Taina (adică, într-un fel, și durerea și fericirea mocnite), taina ascunsă într-o întreagă tinerete de om poate fi reprezentată și de corespondența acestor două mărunte povești:

Prima poveste. Pe caporal (alergător de sută în civilie) l-a doborât febra. Este trimis de la instrucție direct la infirmerie. Își scoate bocancii, se bagă în pat și adoarme. (Eu, într-un pat alăturat, citeșc nu-știu-ce-filosofie, nu-știu-ce-poezie, acolo...) Caporalul ia — brusc, cu ochii închiși — sub pătură, poziția de start pentru finala de-o sută. Stă așa, înlemnit, vreo 10 secunde, deschide ochii, privește în jur, se-nține și-și continuă somnul agitat. (Eu citeșc mai departe nu-știu-ce-poezie, nu-știu-ce-filosofie, acolo, într-un pat alăturat...)

A doua poveste. Povestea de mai sus am spus-o din nou aseară, la o petrecere între prieteni și-apoi, peste cîteva ore, am ieșit în dimineața întunecată de ianuarie, cu viscol și cu ninsoare. Am umblat înghetat printre multe blocuri negre și am luat primul tramvai al zilei. Plin de zăpadă subțire pe **dinăuntru**: pe podea, pe scaune, pe geamuri. Chiar am făcut o esență de călătorie. Așa cum bătrînii alcoolizați beau pe vremuri numai cu un leu-și cînspe bani, în cofetării, esență de rom. O tînără vătămănită avea în micul ei compartiment o cutie de bere agățată de tabla peretelui, cu trei garoafe ofilite în ea. Și poze din reviste și ceva dantelute din hîrtie creponată. Așa cum o șapcă băiețească o prinde atît

de bine pe-o adolescentă cu părul lung, așa mă vor prinde și pe mine întotdeauna cele trei garoafe ofilite.

Este interesant faptul că ani întregi m-am considerat un orgolios ecrezînd că celebrul Congres al IX-lea al Partidului Comunist Român a fost o adevă-

rată răscruce în sîrul anilor noștri luminoși nu pentru istoricile hotărîri adoptate atunci, ci pentru că aruncasem eu cu gume în capul congresmenilor și-l stropisem cu sifonul de la o fereastră. (În acele vremuri — aveam 10 ani — familia mea făcea parte aproape din elita noii noastre societăți. Locuiam deasupra magazinului „Adam“ și ferestrele apartamentului dădeau spre Sala Palatului și spre biserica Crețulescu.) Interesant este că, de fapt, n-am fost atît de orgolios pe cît m-am crezut. Acum, după o și mai mare răscruce a istoriei, gumele și sifonul meu rece, spumos, prelingîndu-se pe cheliile congresmenilor, sînt cel puțin la fel de importante ca discursurile pe care le-au ținut dinșii acolo...

Sora mea mai mică e corespondent de război și îi aud la radio vocea tremurată transmînd de undeva de pe lîngă Sarajevo, aproape de prima linie

a frontului. Și mă-ntreb, așa, într-o doară: în timp de război muzele tac sau, de fapt, de-abia atunci urlă și fac tărăboi și cîntă mai tare? Și, la urma urmei, ce-o fi căutînd poemul în istorie? El e o poziție de start luată la finala de-o sută de metri de sub pătură. El e o fințină cu găleata cioblită din icoane de lemn bătute una de alta în cuie. O fințină cu ciutură, sapată în mijlocul terenului de fotbal al Stadionului National, în memoria golului dat de Hași în ultimul minut al meciului atît de important pentru Calificarea noastră...

Despre o anumită curățenie luminoasă, scriitoare a orașului:

a) Pe un trotuar plin de lume, în fața unei terase elegante, cu mese albe și pahare pline cu băuturi colorate, în zgomotul străzii, un adolescent nebăgat de nimeni în seamă merge încet, cu ochii fixați drept înainte și cu brațele făcînd lent, ritmic, mișcarea înotului bras. O săptămîină, seară de seară, a înnotat liniștit printre trecători.

b) La ora 1 noaptea, pe bulevardul pustiu, un bătrîn anchilozat al cărui scaun pe roate îl împingeau aproape alergînd doi puști. (Atunci, imediat, mi-am imaginat mici stoluri de porumbel — albi, bineînțeles — înhămate noaptea, pe bulevard la toate scaunele de invalizi din oras. Cu porumbel-muscali la Sosea, în taxiuri de-astea, de plăcere!)

c) Tot pe bulevardul 1 Mai, în plină zi, un nebun cu doi clești care făia în continuu prin aer, tăcîndu-l metalic, raze nevăzute, rele, nefaste. Era extrem de preocupat de acțiunea sa de care bineînțeles că depindea soarta noastră, a tuturor. De care depindea salubritatea sufletească, spirituală a Bucureștiului.

Cristian Popescu

Lucia negoiață

Clopotele în Est

Patul alb al hirtiei
matern pământul alăptând intinericul
dimineața-nsemnate cu dire de singe

Poezie, dragostea mea, născătoare !

Ai fost și tu în Arcadia
e o necropolă ! Sub ploii de funingine
Amurgul își caută frații pierduți
și Sora Lună vindută pe-un gulden
Coroanele de spin se potrivesc,
de minune
unei frunzi de copil
Berăria lui Caragiale Tatăl
e plină ochi
și totuși umorul nu ne mai poate salva

Bat clopotele-n Est peste șiruri de
numere oarbe
Icoanele pling la nașterea ta.

Parcul Ioanid

Apele lui Thanatos nu vor ajunge la
insulă, spui,
foșogul, ca un mușed hidalgo
va rămâne vreme corabia orbului
cel ce-mblinză porumbel și copil...

Un zeu inaripat al celor singuri
îți sădise pe-obraz alunite mărunte
ca n povestea arabă cu scribul
ce-și scutură tocul pe obrazul iubitei

Dar vai, peisajul, iubita, scribul arab
pot părea o capcană
pentru spaime de moarte,
o hîndă păsune a păstorului Abel
deschisă pe gura întrebării

La câteva sute de metri — dughene
parfumata proctie
bazare, lozinci, tomberoane
și monumentul celor uciși
cu flori prea puține !

Martorul nu a mărturisit...
Iar dira de singe curat
nu poate fi spălată
de ninsoarea ce vine

Hei-rup

„Spune că Dumnezeu nu există“
il somau pe țărani și pe preot
„Dumnezeu nu există... repeta“ iar
călăul, cel cu cizmele
pline de glod
intra în altarul credinței

Nu mai găsești acel piepten de-argint
în stare să-nalțe în urmă pădurea

plinsul tău, imagistică pură,
nu se mai varsă în marea răbdării și
milei

„Hei-rup“, îți amintești
parola entuziasmului, Bumbești
Livezeni

prefabricatul „omului nou“
pipa soldatului blond fumegînd
în cinematografele triste și umede,
„ținăra gardă“ și denunțul părinților ?

„Spune că Dumnezeu nu există“
repeta iar călăul, „Privirea-napoi
nu mai găsește peria, pieptenul de

nici pădurea utopică, nici marea
răbdării

Dacă

Veți intra în camera convalescenței
cu vechi infolii și fructe

o batistă de voal dormitează
pe o lădiță cu manuscrise
din celălalt veac
(Eminescu purtat cu evlavie de
prietenul Chibici)

„Poezie“, vei spune în gînd
„zilele tale se numără-n grabă
ceasul Învierii nu va suna !“

Dar dacă boala nu va învinge
și tu vei fi profet mincinos
și va cădea asupra-ți

(păcatul uitării cuvintelor)
cele ce te-au azvirlit
pe un țărniș de lumină
Dacă ceasul Învierii este aproape ?
Plinsul tău nu-l mai așteaptă
pe Salvator
nu-l mai cheamă
pe Cel Salvat

În casa pădurii

Măninci din ziar în casa pădurii
biscuiți de oraș fără nume
pe plită sforăie leneș vinatul
la cina la care vindută nu voi mai fi...
(Gonacii își fac meseria la pîndă...)
În cizmele vinătorului mergi spre

scincete vil pe urmele pașilor lui
haina pătată cu vin singeriu
miroase a cărți învelite în giulgiu
Un foșnet de crengi, ochi cristalini
prin infolii, ziare și știrbe medalii
sună-n valiza bărbosului Prospero

(Gonacii își fac meseria la pîndă)
De partea ta — pacea egală a celor
părășiți și așteptați de Dumnezeu
abecedarul
mamei, vioara ruptă a tatel
Și împotriva ? Chiar fata-impăratului
Roșu

trăgătoarea cu arcu,
Între sprincenele-l subțiri
Între recile arcade ale milei
vei înnopta

Dușmanul cel bun

Prin purgatoriu, între paradis și infern
tăcerea Vestirii
însingurate vorbiri !
printre bolgii și anotimpuri
cauți un covor zburător
pe care ai vrea să-nngenunchezi
să te-nchini
„Spune-mi ce pierd
dar nu te cîștig.
Dușmane bun“ !

Ordinul poezilor săraci

Acoperit cu gluga săracului
pe muntele supunerii și castității
urci chiar povara numelui stîlcit
Ce va-ncheia bolnav o dinastie
un ordin renegat al cerșetorilor naivi

Dar știi că nu e cale-ntoarsă
cuvintul cel scîlîmb îți dă o șansă
Scăpat din cușca rotunjită dulce...
va sfîșia sau poate împăcat
va molfăi posmagii linguşelii și

Și protejînd nimicul, acesta va înflori
ca lobii unui creier risipind durerea
spre marginea sfîrșitului, în taină și
doar cuiele cîinței o iau în stăpînire
cuvintu-i oblojînd durerea-ntrăeagă-a
Lumii

spectator

Paița și infidela

Acest Falstaff al boemei scriitorimii
române contemporane, Fănuș Neagu, iubit
pînă la venerație de muze, jucîndu-se
candriu cu spori de metafore, alergînd,
alături de cali brăleni în galop, peste
întinderile crude ale Balcaniei cu pletele
sale de frumos nebulă zburătăcițe de vin-
turile danubiene, între două bancheturi
de cecălu divin (unde a ciocnit stacane
plino de lacrimile christiane cu însuși
Dumnezeu), lată, ghicind că s-a învîrtos
vremea noastră cu paițe și infidele, sună
desteptarea dramaturgiei autohtone din
sommul cenzurii și ne-aduce-n casa tea-
trului o insolită dramă poetică modernă,
doldora de retrairii și fabulatii : „Paița
sosește la timp“. Zice bardul, într-o păcă-
toasă spovedanță : „Zornăie-n neryurile
pămîntului ana fintinelor de zodii, iar în
sufletul oamenilor se răzvrătește vesnie o
furtună, menită exclusiv să le tulbure
viata, dorurile și necontentita prăbusire
în spaimele nemplinirii și singurătății.
În piesa aceasta, peste geamurile cărela
atîrnă sinzienele roșii, albe și galbene din
noaptea cea mai plină de comori a verii,
precum și clopoteii vîntului din săntămli-
na colindelor de Crăciun, umbă, asemeni
unui pui de corb ametit de lubire și cu
botul strins adunat în inelele mortii, sen-
timentul că viata e un tapaj de culoare
albastră. Scriînd-o aveam mereu în față
o perdea de fluturi albi și pluteam în
spatele realității...“ ! Si-atunci, altruist,
ne-a adus visul anapoda, căntusit cu ele-
mente senzationale și cu personaje căzute
din sfera mitului, invitîndu-ne să schim-
băm starea de veghe cu reveria dezarti-
culată și constientizîndu-ne că valorile
umane s-au degradat destul de mult în
pragul milenului trei, traversînd o între-
gă eternitate, de la sălbăticia, la om ver-
tical și înapoi (feed-back), la barbarie,
dar cu cîștiguri pe spirala ascendentă a

evoluei ! Ne amăgește Fănușul, cum îi
e obiceiul. Ne cheamă în fata unei cabane
suspendată (colivie ?) deasupra bă-
trinei Dunăre, cu peisajul ei mirific, în-
chipuind „poate o oază a visării, a vraiei
și iubirii“ (cum declară regizorul George
Motoi), ne cheamă, deci, la o fugă în si-
nul benefic al naturii, la un fel de „Jocul
de-a vacanța“ (M. Sebastian) sau alt fel
de joc, „Geamandura“ (T. Musatescu).
Deîndată ce ne-a prins disponibilitatea
deconectantă și amuzantă la jocul său,
cînd simțim că esapează stresul din su-
fletul nostru, atunci schimbă macazul și
ne potoposte, în locul sinzienei și vră-
jitoarelor, cu niște puscăriase, evadate,
bolnăvite și puse pe cîmp, și curvăsă-
rie ! Toată poezia și întregul vis se
transformă în cruditate naturalistă și
preistorică, în cosmar grotesc și grohăi-
tor ! Deturnarea avînd loc, fluturii albi
dispărînd ca efemeridele, apare firesc
păcatul (dogoritor și voluptuos) — eroul
principal fiind violat de vagaboandele
puscăriase — de la care se hrănește cit
se poate de urgent și răzbunător, infide-
litatea (rea și otrăvitoare), Actrita (artista)
se culcă cu Paița ! Cuplul fericit se
destramă și intrăm în plină iarnă dună-
reană cu răfuieli și gelozii în Noaptea
Anului Nou, cînd maculata Ina (cea mai
naivă dintre puscăriase), se purifică prin
sinucidere, gesuț, ei tîmăduînd boala și
refăcînd cuplul, fericit ! Toti eroii trec

prin purgatoriu declansat de rătăcirii
omenesti, intrînd în satanicul joc al pa-
fătelor !

Regia, în stilul corect și sensibil, cre-
dincioasă textului (asa cum ne-a obișnuit
deja George Motoi în alte spectacole),
reuește să deslusească stufărisul sufle-
tesc al eroilor, făcîndu-le vizibile tainele
cele mai ascunse. Acest gen de teatru in-
tim și-a pierdut tensiunea și necesarul
mister în imensitatea scenei mari a Na-
ționalului bucureștean, care, prin decorul
peisagist exact al subjugantei Dunări din
apropierea Insulei Mari a Brăilei (Geor-
ge Mosorescu), reuește să fie un tablou
barbizonian, fără fiori și spaime, dar nu
cadru generos și complementar semnifi-
cativ, pentru acordurile fine și stranii
ale simfoniei sufletesti (unele acorduri
însirate reuește în colajul muzical ex-
presiv, compozitorul Nicu Alifantis), pen-
tru luminile îndelung răscolitoare ale ra-
dioscopiei morale prouise. Iar spectatorii
sint iar asaltati de stres și-n pericol de-a
face ulcer. Trăim una dintre dramele
noastre de toate zilele și de toate noptile,
chiar dacă-i noaptea de Sinziene sau cea
a Anului Nou ! Dar, parcă, este o dramă
cu totul și cu totul aparte... Ne ducem
crucea !

Mihai Niculescu își compune minutios
personajul, căpitanul aviator Dan Com-
sa, reușind să-si ascundă frumos cultu-
ritățile. Lasă accidental să-i răbufnească
firea de aventurier, de afemeiat, își vin-
decă rănile lingă frumosul animal al so-
ției sale, Delia, stimulent permanent și
greu satiable. Rememorele sint discret
colorate, iar stările prezente capătă di-
namism și forță, nerv și aplomb verbal.
Este cu-adevărat un bărbat, de asta De-
lia nu acceptă varianta că s-a culcat cu
puscăriasa Maria Munteanu din frică, sub
amenintarea unui pistol automat încăr-
cat, în mina unei demente ! Dacă-i dis-
plăcea sau dorea să-l rămînă credincios
ei, ar fi refuzat „violul“ dezmatatei dez-
lănțuite. Cezara Dafinescu este ceea ce
și-a imaginat în clipele sale paradisiace
autorul paralizanta frumusețe, exact
Delia, soția pretioasă a aviatorului Com-
sa, actrita capricioasă și egoistă, cu crize

nimfomane, cu refuzări inerente teatrului,
defulante-n pictură, tablourile sale fiind
izbinzi ale artei, asupra efemerului vie-
ții... Dar este și gîscuța jignită, coborînd
în grotă cu un barbar-paiță, rugîndu-l
s-o jumulească, pentru a se răzbuna pe
adulterul forțat înfăptuit de sotul său.
Revolta sa este mitraliată pe ton de pi-
tigăială, exterioară și fără nuanțarea ne-
cesară. Oare atît de falsă a construit-o
dramaturgic autorul pe superba Delia ?
Frumusețe lipsită de sensibilitate și de
spiritualitate aleasă ? Sau asa a putut s-o
interpreteze doamna Cezara ? Constantin
Dinulescu rezonează exact cu tîrziu acest-
tui fiu al acelor, Talverde, reușind un
recital de auritate bonomă, cinstită, reac-
țiile sale fiind egale sufletului său, bin-
tuit de furtunii și alcool, de aspirimi și
bunătate, se rusinează de barbarismele
lui dar mai abitur de ale altora, omul care
nu uită că trebuie să fie drept chiar și
cu cel care i-a salvat viata și să-si pe-
depească fiul rățător și primitiv, Ale-
xandru Georgescu și „ghiceste“ pe acesta,
paița George, în liniile generale ale
personajului damnat și ratat, fiind mai
mult semisălbatic, decît afurisită paiță !
Brută leneșă și arivist erotic, speculant
al sentimentelor alterate, vinșind la o via-
ță comodă de... peste (nu a învățat de la
pești cum să-i devoreze pe cei mai mici
sau mai slabi, cum să aluncece după fe-
mele serpuînd ademenitor din coadă ? !),
Carmen Ionescu (masiva și vulgara „con-
ducătoare“ de grup a evadatei din in-
chisoare — Olga cu automatul, gata
să-muste pe oricine n-o ascultă), Maia
Morgenstern (descătușata erotică Maria
Munteanu, care-l violează sub ameninta-
rea cu arma pe Dan Comsa, aproape sub
privirile și ascultările Deliei, dar plătînd
și-o poliță pentru sora ei geamănă, silui-
tă de Dan ! Se urcă aiudoma unei pisici
în călduri pe-acoperisuri, plesîndu-si
coapsele, crăcănîndu-se și plescînd ra-
fale de cuvinte obscene c-o voce caver-
noasă) și Silvia Năstase (Bătrîna obeză și
dezumanizată, rămînîndu-i doar plăcerea
dementă a gîșului grosier, a mîncatului
patologic și-a băutului pină-n pragul co-
mei), compun socantul grup al puscări-
selor în delir. Li se alătură acestora,
apoi se desprinde de ele, gracila și sensi-
bila Ina, căreia Raluca Peniu li conferă
nuantele bogate și vulnerabilitatea singu-
rătății unei fiinte trădate de destin... (se
pare trădată și de tatăl său, Mutul, care
bintuie prin scenă (George Motoi). Im-
presionează o ramură de copac, aranjată
ca un animal antediluvian, permanentă
replică a unei urlase reptile a acelor, a
Duhului Albastru !

Vlad Andrei Orbicuanu

Mircea Eliade și detractorii săi (I)

Cuvîntul „detractor“ sună, trebuie să recunosc, destul de nepotrivit atunci cînd e vorba de Mircea Eliade. Firesc ar fi fost să scriem: **Mircea Eliade, între hagiografi, detractori și polemici celebri.** Detractorii au apărut între ceilalți și au fost stimulați de ceilalți, mai ales de cei care l-au inconjurat cu nemăsurată iubire.

De-a lungul a vreo șase decenii de scris, Mircea Eliade a fost atacat fără pauză de autori de toate calibrele, de toate culorile, de toate orientările. Savanți sau nulițăți, oameni de știință sau ași ai scandalului, inși plătiți de serviciile secrete sau gazetari abulici au scris împotriva-i, și mulți au făcut-o cu talent. Și-au exersat condeiul pamfletar amici (de mai tîrziu) care, într-o enclavă a lehamitei, l-au ridiculizat romanele, studiile, spiritul constructiv. Și-au încercat energiile demolatoare jurnaliști famelici, esești invidioși, sociologi aproximativi, teologi speriați de ereziile maestrului. Prozatori ratați sau critici fără talent s-au delimitat de el, după obiceiul din bătrîni. L-au anatimizat academicieni îngroziiți că, pornograf, spurcă pagina.

Puțini dintre ei sînt însă detractori adevărați, trapași pur singe, alergători de cursă lungă. Puțini sînt beneficiarii unei tehnici a masacrului. Cei mai mulți dintre cei enumerați mai sus sînt personaje fluctuante, dispuse să treacă de la rezervă la laude. Hagiografia se recrutează dintre ei și, la momentul potrivit, vom încerca să urmărim procesele năpîrlirii și ale creșterii în alte piei.

Trebuie să subliniem că pe noi ne interesează, în acest articol, detractorii adevărați, posesorii unei bune tehnici a calomniei, impecabilii ficționari ai celei mai eficiente echipe a vremii noastre. Fiindcă ceilalți, de fapt, ar putea face parte chiar dintr-un proiect al său, dintr-o definiție a acțiunii sale. Polemica face parte chiar din realitatea operei sale de tinerețe, provocatoare, neașezată.

Filosofînd despre greșeală, păcat, eroare, iubire, sex, divagînd pe teme familiare, tuturor, Mircea Eliade dă

Impresia flecăruia că pricepe și se pricepe, că poate să-și formuleze părerea lui și, în numele ei, să polemizeze. Nimeni nu se întreabă cită erudiție stă în spatele unei pagini, aparent atît de simple, din *Oceanografie*.

Pe de altă parte, avîntul agresorilor e stimulat de imposibilitatea autorului de a se apăra. Cum să porți un dialog despre yoga cu cineva care habar n-are de sanscrită? Sau despre India cu cineva care a văzut India doar în poze proaste? Comițînd șiruri de articole de popularizare, foiletonistul Eliade se hrănește din ardoarea proștilor de a fi la zi cu informația. El e un personaj public, vorbind mereu, adresîndu-se tuturor, Trădează aristocrația scrisului și a culturii. Vrea să fie autor popular. În deceniul al patrulea, scriitorul spune limpede, de cite ori are ocazia: vrea să fie om de succes fiindcă viața e scurtă și e plicticos să rămîi anonim. Asaltat de reporteri, de prieteni, de jurnaliști, pronunțîndu-se în toate chestiunile arzătoare cu dezinvoltura junelui la modă și cu viteza campionului, a Cîștigătorului, el este un creator iritant pentru cei obișnuiți cu legea, cu limitele, cu temeinicia lucrului bine făcut. Și cu discreția procesului de creație.

Nu vreau să analizez aici procesul care l-a catapultat pe Mircea Eliade în fruntea unei generații. Vreau însă să subliniez că, într-un deceniu al liderilor, al programelor, al proiectelor, Eliade era unul dintre pușinii care nu avea structura de lider; vocația de șef; ținuta autoritară și categorică a începătorului de șir. El avea însă o capacitate extraordinară de a se devota: unui om, unei idei, unui proiect. E ceva de adolescent în gesticulația febrilă care însoțește fiecare acțiune, fiecare opțiune a sa. El este solidar, el se solidarizează, el trăiește prin ceilalți. În lungul șir de desolidarizări care au marcat deceniile al patrulea, al cincilea, al șaselea, el nu se va desolidariza de ai săi.

Or, generația, așa cum e înțeleasă ea în anii treizeci, presupune un gest de rupere, de negație brutală, de început

absolut. La sfîrșitul anilor douăzeci și la începutul anilor treizeci „scandalurile“, dar și sărbătorile se țin lanț. Cine putea fi marele arhitect al sărbătorii, al fastului exotic, al miracolelor posibile?

Eliade nu s-a despărțit niciodată de ai săi: nici de Nae Ionescu, nici de Mircea Vulcănescu, nici de Dan Botta. Elogiile care vor însoți numele lor vor fi mereu nemăsurate. Toți cei care vor fi împotriva lor îl vor vina, cu o plăcere sporită, pe Mircea Eliade.

Dacă nu se va despărți mereu de ai săi, nu înseamnă că Mircea Eliade nu se va despărți de sine. Eliade cel din 1928 nu e același cu cel din 1934, după cum Eliade cel din *Oceanografie*, este altul decît cel din *Comentarii la Legenda Meșterului Manole*. Pînă în 1949

fiecare carte a lui Mircea Eliade înseamnă o despărțire de celelalte. Fiecare Jurnal e recitat cu o mîhnită reculegere: „Acest jurnal, scrie Mircea Eliade, era al meu. Nu mă mai recunosc în paginile sale... Public hîrtiile unui mort“.

Public hîrtiile unui mort e refrenul care va însoți aproape toate paginile de jurnal (sau de roman: de proză confesivă) pe care autorul le publică de-a lungul deceniului al patrulea. De altfel, el nici nu va crede de cuviință să-și publice toate paginile de jurnal. Unele romane sînt abandonate fiindcă nu exprimă un altul.

Primul care se desprinde de Eliade, se detașează, de el, este Eliade însuși. Dintr-o explicabilă inerție a gîndirii, mai toți detractorii de azi ai lui Mircea Eliade îl vor confunda cînd cu Nae Ionescu, cînd cu Polihroniade, cînd cu Haig Acterian. În jurnal ei fuseseră evocați cu infinită iubire de sentimentul prozator.

Operă cu orizonturi himerice, *Jurnalul* anunță mereu pagini ascunse, pagini secrete, pagini abandonate. Cîteva cărți apar cu un titlu care evită să dea seamă asupra hotarelor Operei: *Fragmente dintr-un jurnal*. Aici, scrie naratorul undeva, ar trebui să adaug pagini din jurnalul secret. Care jurnal secret, se poate întreba, stupefiat, cititorul. După patruzeci de ani, nell mezzo del camin, Mircea Eliade devine o ființă tabuizantă. Extraordinara risipă a anilor tineri nu rămăsese fără consecințe. Atunci Eliade se trăia pentru a scrie. Acum el scrie pentru a ocroti nucleul incandescent al Ființei.

Cei care îl contestă nu fac decît să îngroașe crusta care ocrotește secretul ființei sale mature.

Înainte de a exista contestatarul, au existat detractorii: cei care au încercat, cu îndrîjire, demolarea scriitorului. Demolarea lumii pe care el o reprezenta.

El trebuia să fie victima exemplară a unor operațiuni exemplare. El trebuia să exprime, în materie de literatură, artă, cultură, stadiul ultim al decadentei unei orînduirii. El, liderul, era purtătorul de cuvînt al societății condamnate la piere.

Primiți detractori sînt maestrul revoluției mondiale care își descoperă în Mircea Eliade un obiectiv, o țintă, o rațiune a misiiei lor istorice. Dacă îl înțelegem mai bine pe Mircea Eliade citîndu-i pe preopinienții săi — el însuși despărțindu-se, în deceniul al patrulea, de sine* — ultimele cinci—șase decenii ale culturii române pot fi înțelese mai bine citîndu-i pe detractorii lui Mircea Eliade. Că o adevărată dinastie, ei au obsesii care se transmit din tată în fiu.

Corneliu Ungureanu

* fiind, pentru el, un adversar.

Pluralismul de idei

Ca unul care m-am ocupat cu popularizarea la noi a operei flaubertiene (dovadă stau cele două monografii publicate în 1968 și 1979), cred că rotesc o vorbă banală dacă mă lpsesc de calificativul aplicat marelui normand de „scriitor estet“.

Deliberat ori subversiv s-a încercat acreditarea imaginii, perfect posibilă au crezut inițiatorii ei, a artistului apolitic, retras ca un fel de patron orgolios într-un turn de fildeș. Trec peste faptul că este la mijloc o contradicție în termeni: nici un scriitor nu a fost și nu este apolitic. Gustave Flaubert cu atît mai puțin cu cît a luat poziție împotriva Comunei, cum, pe de altă parte, în *Educația sentimentală* fătîș, în *Doamna Bovary* indirect și-a strecurat repulsia față de irrepresibila năvitate a Emmei, tristetea în cazul lui Frédéric Moreau, ambele iscate de climatul apăsător, egoist, mohorît, venal, instaurat după lichidarea, în 1851, a Republicii.

Dacă la Flaubert numeroase detalii divulgă un limbaj lipsit de inocență față cu spectacolul politic, nu aceeași senzație comunică un Tudor Vianu, să zicem, mîndru, cum spune undeva, că s-a plasat mereu în sfera culturii și a patronajului cultural. El însuși, avea să realizeze mai tîrziu că devenise victima unei confuzii. A confuziei între politică și politicianism. Cum i-a fost dat (lui și nouă) să trăiască un număr de ani sub domnia dic-

taturii roșii, Vianu confundă istoria trecătoare a modelului mediocrității și trivialității dizolvate în sloganuri găunoase cu politicul.

E de mirare; s-ar putea, la prima vedere, să ne înșelăm, să fie la mijloc un mod demn și sfidător de a demitiza o formă a periferiei sociale și morale, raportată de erudit la modele cu care

comparația dezumflă comunismul? Să îi acuze insuportabila falsă mitologie justițiară? Mai mult ca probabil fie și pentru că Tudor Vianu a crezut din toată ființa în umanism iar umanismul nu e altceva decît pedagogia simplă și eficace a iubirii celui de lângă tine. A democrației în accepția, foarte comună, de paradis terestru ce trebuie păzit de sălbăticia totalitară ori de boli precum nazismul și fascismul.

Sînt diverse moduri să îi cunoaștem opiniile. Lui care, cum i s-a spus atît de frumos de către A.E. Baconsky, a fost „un aristocrat al rectitudinii“ chiar și atunci cînd timpul respectului de sine a început să scadă. Mă rezum să citez dintr-o scrisoare expediată de Tudor Vianu din Tübingen, la 16 aprilie 1923, în perioada cît pregătea acolo un doctorat în filozofie. Adresantul era Simon Bayer, un bun prieten rămas la București. „Despre agitațiile antisem-

mite am fost ținut și eu la curent, aproape zilnic, din jurnalele pe care tată-meu are grijă să mi le trimită. Ce să zic? Sînt trist. Ea ca și cum aș fi suferit o trădare în idealurile mele. Și mă gîndesc că așa trebuie să fie și pentru tine, dragul meu. În seninătatea morală în care te știu că trăiești, agitația «gorilei» trebuie să fi semănat cu o surpriză, cu un atac pe la spate. Mă întreb însă mereu cine va fi compunînd «massa» asta? Nu pot să o reconstitui din cită omenire cunosc eu în țara românească. Ce funduri mlăstinoase de barbarie au aruncat-o la suprafață? Ce descompuneri au provocat această vermină jalnică. Îmi arde inima să mă regăsesc din nou printre toți prietenii mei și să mă conving că gîndurile bune ale tinereții noastre n-au pierit.“

Am citat cele de mai sus pentru ca mai tinerii decît mine să ajungă la ideea ce e tot mai vehiculată din rațiuni diversioniste. Artistul fiind creator de frumos nu are a da, chipurile, decît diagnostice beletristice, fără vreo observație, hai să zicem contestatate. Dar chiar și avangardiștii ce chiar păreau că trăiesc cu capul în nori (mă refer la dadaști, suprarealiști etc.) impun prin spiritul lor liber de servituți de orice natură. Tehnica lor mutilează la suprafață fenomenele, în fapt cer istoriei să nu se refugieze în manuale, să iasă în stradă, să circule cu tramvaiul, să sancționeze prin starea de ris-plins inerții, frustrări, mistificări.

Or, în acest caz, avem un mai corect acces la relația dintre cultură și politică, dintre viață și creație. Trecem prin același spațiu, rămîine să judecăm dacă frica existentială nu ne dictează, cînd și cînd, lecturi inadecvate.

Henri Zalis

INENARABILUL RADU POPESCU

Preluind conducerea **Contemporanului**, printre cele solicitate de Ivascu să imprimare un nerv nou revistei s-a numărat și Radu Popescu. Lui, i-a dat o vreme să fină **Cronica Literară** înainte ca Nicolae Manolescu să prela cu o abilitate net superioară această sarcină. Radu Popescu îl frecventase foarte de tânăr pe Al. Sahia; era o figură a lumii intelectuale bucureștene, în mijlocul căreia, pînă atunci își făcuse simțită prezența mai mult oral, dar trebuie spus, ca un suetist reputat. Ivascu i-a oferit șansa de a se afirma efectiv pe tărîmul publicistic. Radu Popescu devenise și cronicar teatral la **România liberă**, indelectnic care îl atrăgea mai mult și pe care a exercitat-o ani de-a rîndul. Era într-o permanență goană, plătea unui sofer de taxi o sumă fabuloasă lunară, ca să se tină cu mașina după el, cit colinda redacțiilor, secretariatele teatrelor și editurile, neomițînd să facă o hală la Capșa, Nestor sau Athénă Palace, după ce vizitase, bineînțeles și Fondul Literar. În Radu Popescu conviețuiau paradoxal o criză de timp necentenită și un gust necinfrinat al taifasului. Se afla mereu în întîrziere la o întî-

VICTOR EFTIMIU LA BĂTRÎNETE

Radu Popescu era un debitor infatigabil de anecdote din lumea scriitoricească și teatrală. În centrul acestora apărea cel mai des Victor Eftimiu printre intimii cărora se număra. Cînd formațiunile politice de dreapta din România își creaseră toate organizațiile paramilitare și teroriste cu ele strada, partidul național țărănesc, principala forță democratică a vremii, a hotărît să pună pe picioare așa-numitele „gărzi țărănești” destinate să dea replica potrivită agresorilor. Aveau să o pună „cămășile albe”, celor „verzi” și „albastre”. Trebuia compus și un marș al „gărzilor țărănești” și se aștepta de la poezii partidului un text corespunzător. O ofertă venise îndată de la Demostene Botez, dar suna urît sub raport vocalic, chiar din primul vers, mi-a povestit cu maliție Victor Eftimiu. Atunci a scris el un marș, incomparabil mai reușit. Și Eftimiu recita foarte mîndru cum începea, ca o chemare către țărani cu seceră și mîncătorii care duc pe umăr ciocanul. Radu Popescu detinea amănunte savuroase despre istoria

nire importantă, abia intra undeva și trebuia să plece, minat de nenumerate obligații urgente, dar nu rezista să dea o suetă cu cine putea. Cînd trebuia să aducă o colaborare promisă, era o întregă halimă. Se angajase să scrie pentru **Viața Românească** un studiu despre Sahia. Lisette Daniel, secretara de redacție, umbla după el cu telefonul. Mai are o zi și termină, răspundea la apelurile ei disperate, apoi trecea o săptămînă și era de negăsit. Vine peste un ceas cu paginile gata bătute la mașină, o asigură, cînd Lisette îi dădea de urmă: se făcea seară și nici pomencală să așară. Pînă la urmă, trimiteam soferul după el să-l aducă pe sus: își făcea o intrare triumfală și, trîntindu-mi un mîlțăr de foi în față, exclama excedat: „Dă-le, domnule, la dactilografiat și anunță urmarea în numărul viitor!” Pornise să descrie atmosfera crizei economice din anii '30, cascada falimentelor, funcționarii concediați, sîrînd de la etaj și imprăștiinduși crețeri pe caldarîm, șomerii flămînzi umplînd Cismigiul. Se atabalase, nu apucase să vorbească de Sahia.

Lui Radu Popescu îi lipseau douăzeci de centimetri ca să fie un bărbat irezistibil. Și așa făcea ravagii printre actrițe. Avea un cap de „latin lover”, cu părul negru lucios și nări pronunțate senzual, trăsături fine și foarte mobile, la care se adăuga o fecondă extraordinară. Umbla îmbrăcat după moda pariziană, „art deco”, pălărie Malec, pardesiul negru drept, fular lung alb de mătase, înfășurat neglijent în jurul gîtului. Cultiva stilul boieros și totodată familiar, recurgînd adesea la misiuni vocale joase, răsunătoare, mai ales atunci cînd interpela pe cineva și pronunța cuvîntul „domnule”. În scris, manevra un arsenal de superlative, „extraordinar”, „formidabil”, „colosal”. Lua oamenii de sus, într-o voce și experimentată manieră jurnalistică bucureșteană din epoca antebelică.

Odată a intrat la **Contemporanul**. Secretarul de redacție și factotumul tehnic al revistei, Constantin, era prins într-o convorbire telefonică. Stătea în picioare, ușor încovoiat, asculta și rostea la scurte intervale, respectuos, „Da, am înțeles! Așa vom face! Neapărat! Fiti fără grije!” Radu Popescu, din ușă, cu pălăria dată vesel pe coafă și pardesiul desfăcut, i-a strigat: „Pe cine pupi tu acolo în c... Constantinule?” Acesta, tinînd palma peste pîlnia telefonului, s-a întors și i-a făcut semn să tacă sîntînd: „Vorbește cu tovarășul Tugui.” Era omul care se ocupa atunci la Comitetul Central de literatură. Radu Popescu, netulburat, a revenit în același registru sonor și jovial: „Dă-mi-l și mie, Constantinule, să-l pup în c... pe tovarășul Tugui!” Vorbitorul la telefon a continuat să înregistreze atent instrucțiunile, fără a mai acorda vizitatorului vreo atenție. Cînd convorbirea s-a terminat, a pus aparatul în furcă și i-a spus: „Ce crezi că merge așa ușor? Tu ne pupi întîi în c... pe noi pînă să ajungi la tovarășul Tugui.”

A fost o epocă numai în aparență fastă pentru Radu Popescu. El avea doi băieți gemeni, de care vorbea cu îndreptățită mîndrie. Frumoși, zvelți și unul și celălalt, lor Dumnezeu le dăruise centimetrii de care îl lipsise pe tatăl lor. Petru și Paul Popescu se întreceau în precocitate. Primul, cînd nu împlinise încă șaisprezece ani scria romane. A și făcut pe urmă o rapidă carieră scriitoricească, întreprinsă din păcate de vinerea unor himere la Hollywood. Al doilea își uimea dascălii cu aptitudinile matematice. Dar a murit pe neașteptate, lovit de o boală necrutătoare. Radu Popescu a suferit și el o congestie cerebrală, care l-a lăsat, hemiplegic, să se chinuie încă vreo cîțiva ani. A fost bătut de soartă, pe unde avea să sufere mai mult. El, care nu stătea nici o clipă locului, a sfîrșit tîntul în pat, avînd nevoie de ajutorul altcuiva ca să-și poată satisface nevoile elementare. Și pe deasupra marele vorbăreț, era incapabil să articuleze vreun cuvînt. Ajunsesse atît de slab, că soția lui, actrița Didona Popescu, care i s-a devotat pe toată durata acestui lung supliciu, îl putea ridica în brațe, cu ușurință. Singuri, ochii negri, crescuți imens, își păstraseră la el graiul.

aceasta. Într-o după masă Eftimiu a trecut pe la Corso, unde-și făceau voacul zecetarii tineri. Avea să-l incredințeze lui Radu Popescu o misiune importantă. Să la cîțiva colegi și să fie cu ei, în haine de seară, acasă la el, către ora opt. Radu Popescu s-a conformat. Acolo, Eftimiu în smoching și Agepsina Macri, gătită ca pentru o recepție, așteptau sosirea reprezentanților partidului național țărănesc, invitați să asculte marșul. Autorul lui îl pusese și pe muzică, însușindu-și senin, sustine Radu Popescu, o cunoscută melodie franceză, **Le beau Danube bleu**. Intîi Eftimiu a recitat textul cu multă însuflețire. Apoi l-a cîntat acompaniat de Agepsina Macri, care a trecut la pian. Eftimiu pîndea pe fețele frunților țărăniști semnele entuziasmului. Ele însă se lăsară așteptate, pentru că delegații fuseseră instruiți să evite orice angajare decisivă, hotărîrea urmînd a fi luată mai târziu, la cel mai înalt nivel. Iar Eftimiu, care voia să le smulgă neapărat acceptarea marșului, insistă: „Agepsina, încă o odată, mai cu foc!” Și către Radu Popescu și amicii săi: „Hai, băieți, împreună!” Intrucît importanții oaspeți, tot întîrziu să se pronunțe, a trecut la o ultimă demonstrație care nu le-a mai lăsat nici o scăpare. „Să facem o horă, a propus el, și, prinziind mi-

Ov. S. Crohmălniceanu

AMINTIRI

nile invitațiilor, a poruncit plin de antren: „Acum cu toți laolaltă într-un singur glas!”

Eftimiu făcea profesie de cinism. Una din științele sale maxime suna: „Există imbecili care își închipuie că o anumită anchiloză temperamentală cu care venim pe lume — o infirmitate ca oricare alta — devine virtute, dacă o botezăm ca-racter.”

Alta. „Am pierdut tot, — și ne mai este frică de comunism! E mai cuminte oala, fiindcă — spune un proverb persan — oala moartă nu se mai teme de lup!”, îl pregătea să întîmpine perfect adaptat noile vremuri.

A fost, prin urmare, un scriitor maleabil, prinziind îndată, din aer, cam ce do-re-a regimul. Dar curios, sub reputația de hahaleră, păstra destulă independență și dovedea nu o dată curaj. Drept care, a traversat mai demn ca alții epoca.

Foarte curînd după instalarea guvernului Groza, director al teatrelor a fost instalat Francisc Munteanu. Cum primise sugestia să-l introducă în repertoriu pe Eftimiu, firește, neabătîndu-se de la principiialitatea ideologică, i-a adresat acestuia invitația să propună o piesă a sa, potrivită noilor timpuri. Eftimiu a declarat că cea mai nimerită ar fi, după el **Insiră-le mărgărite**. Franz, nu cunoștea mult jucata teorie dramatică, dar bănuia că autorul va trebui să o mai „aranjeze”, pe ici, pe colo”, ca să „meargă”. Nu voia să-și asume rolul ingrat de a-i pretinde dînsul așa ceva. Prin urmare a hotărît să convoace o sedință mare, unde, participanții, scriitori, actori, critici teatrali cunoscuți, să sugereze ei „îndreptările” pe care ar fi cazul să le sufere piesa. Eftimiu a sosit, așa cum umbla îmbrăcat boierește, melon, palton negru imblănit, din alpaca, fular lung, alb, à la Bruant, și nelipsitul baston cu măciucă de argint. Nimeni nu lua cuvîntul, o tăcere jenantă domnea în sala de sedință a Comitetului pentru Cultură și Artă. Atunci Baranga, salvatorul expert din asemenea situații, i s-a adresat lui Eftimiu cu cea mai mîerșoasă voce: „Maestre, n-ai vrea să ne citiți cîteva scene din piesă, ca să ni le reduecăm în memorie?” Eftimiu, căruia îi plăcea gro-zăv să declame a fost îndată de acord. O oră, cel puțin era astfel cîștigată. Cît recită cu patos Eftimiu, participanții la sedință s-au strecurat tipilii afară din sală, unul după altul. Rămăseseră doar Francisc Munteanu, ajutorul său, Titus Popozi și dramaturgul. Acesta, bîgînd de seamă că nu mai are public, și-a întrerupt lectura. Atunci, Franz a luat taurul de coarne și i-a spus: „Meștere, e foarte frumos, dar vedeti zmeul nu e cu adevărat revoluționar. Și Făt-Frumos are șovăicel, cum să vă spun? Faceți-l așa ca să se înteleagă bine că e un clement exploatare.” Titus a intrat sub masă nemăfîind în stare să-și fină risul. Eftimiu a rămas o clipă fără replică, dar imediat și-a recapătat aplombul, s-a ridicat și, privindu-l drept în ochi pe Franz, a spus: „Vă f... muma-n c... vouă și bolșevicilor care v-au pus aici!” Apoi, a pornit demn către ușă. Tînarul director al teatrelor, ca să nu fie acuzat de necombativitate, a țîșnit la rîndul său în picioare și, cu degetul arătător întîns a acuzare, i-a strigat lui Eftimiu care părăsise calm încăperea: „Ieși afară, banditul. Te demasc!”

Eftimiu avea dese reacții de nesupunere ideologică. Folosea replicile casante, în care era neîntrecut. Odată, venea de la Academie îndîspus. O cunosțință l-a oprit și a vrut să afle: „Domnule Eftimiu, ce-ai pățit, că pîreți atît de fierț?” A fost o sedință, a răspuns el. M-au criticat că am rămășițe mic-burghize”. „Ei, nu e așa grav”, a căutat să-l consoleze persoana care-i atînea calea. „Cum, domnule?, a izbucnit Eftimiu. Ce rămășițe mic-burghize, cînd eu sînt burghize sadea!”

Altă dată, tot la Academie, se discuta cu care citat literar să fie ilustrată în **Dictionarul Limbii române** utilizarea cuvîntului „păi”. A intervenit senilul A. Toma, ca să se autopropună, bineînțeles. „Eu am folosit primul cuvîntul «păi» — a cotcodăcit — într-o poezie tradusă din Carmen Sylva.” „Bien sûr, nous les royalistes!” — a aprobat frater Victor Eftimiu.

La el acasă puteai întîlni o mulțime de admiratoare foarte tinere, care așteptau curtea, mai exact vis haremului lui. Într-o vară a apărut cu una din ele pe lito. L-am întîlnit, mi-a recomandat-o și m-a invitat să luăm prînzul împreună la Rex. Juna copilă voia să telefoneze mamei-sii și părăsea mereu masa, ca să afle dacă centrala hotelului a obținut legătura cu Bucureștii. Profitînd de o asemenea absență, Eftimiu s-a grăbit să mă informeze din ce familie se trăgea însoțitoarea lui. „Mama ei e flica lui Chendi — mi-a zis. El a fost primul critic care a scris frumos despre mine. Și vezi, a adăugat clipînd din ochi cu înțeles, l-am rămas recunoscător, acum, mă ocup de nepoată-sa.”

În haremul lui Eftimiu exista însă și o sultană validă. Era o anume Adriana, fata unuia din frații generalului Văitoianu. De o frumusețe epatantă, distinsă, fină, înfiptă, avea velleități scriitoricești: mi-a adus odată să-l citească nște încercări literare, citeva proze în maniera lui Ionel Teodoreanu. Cu Adriana a fost o întreagă problemă academică, atunci cînd Eftimiu a împlinit 70 de ani și înalțul for cultural

la sărbătorit. Dar ca povestea să aibă un final, așa cum merită, are nevoie de o producere. Prin '57, cînd detinut au început să iasă din închisori, fixa un purgatoriu, cu domiciliu riu, la țară, Eftimiu a decis să reasă noaptea de Crăciun în conducătorilor național țărăniști, pravietuiseră și se aflau acolo. / rat ce putea găsi mai bun la C mîncat și băut, curcan în aspic, pe că, mușchi împănati, pastrama l vîr, șvaiter, alune, portocale, vin și sampanie, coniac franțuzesc. A umplut cu aceste bînătăți gajul unei mașini și a pornit spre nenorocit de lingă Brăila, unde s semnatii proscrisii.

S-a aflat îndată de gestul său, numele lui Eftimiu a început să c Revistele au încetat să-i mai se laborarea. A dispărut din reper-treilor. La edituri era purtat cu tîmîu se plîngea peste tot și cu obiceiul, în gura mare. Într-o se-menta la ambasada Franței, cu p nei recepții. Obsesia lui era S: Cine primește toate onorurile, p nu i se pune măcar în scenă dr-tor Faust vrăjitor! S-a aflat și d Partidul avea auzul fin. Eftimiu chemat și i s-a spus: „Vedeți, tîmplă, dacă faceți rezistență.” / trebuit lui Eftimiu, care a expl- — a început să strige — nu fac-tă. Eu am făcut rezistență cînd la Moscova și Sadoveanu îi adu-gii lui Antonescu. Atunci am pu-ticolul meu împotriva înălțării cu zvastica pe Acropole!” Era dar nu i-a ajutat.

În ianuarie 1959 Eftimiu împli-ani. Cineva a avut ideea să-l o listă printre cei care urmau a-rați la nu mai știu ce ocazie. De înșel are, cred, chiar de anul ne-dul a făcut apoi ca printre o neg-rocratică Eftimiu să rămînă nes-lisat, cum vigilența revoluționar / În plus, la împărțirea decorațiilor merit să vină însuși Dej. (De ob-această sarcină Chivu Stolea s-dar acum soarta l-a favorizat Eftimiu).

Cînd s-a strigat numele lui. D de o veche amintire, a exclama-turător: „A, bătrînul meu priet Eftimiu! Cine altul s-a ridicat / ment să mă aperi, cînd eram în / Și, nu tot el ne ajuta cu alimon / Jiu pe noi comunistii, cît am ste-nă în lagăr?” După ce l-a prin-decorația. Dej l-a îmbrățișat / „muncitorește”, pe Eftimiu și a / „bătrînul lui prieten” să rămînă / sul, pînă a luat sfîrșit ceremoni- / nevoie de mai mult. Din clipa / miu era un om făcut. Redacții / și revistelor au primit fulgerate / tia să acorde toată importanța / niversării „marei scriitor”. C / Teatrului Național s-a dat post- / anunțat premiera lui **Doctor Fi-tor**, în citeva săptămîni și cu o / dé zile mari. Și de aici începe- / ale cărei patru memorabile acte / făsurat precum urmează: Are l- / ra lui **Doctor Faust vrăjitor**, / Național. Lume, scriitori, actor / culturali de prim plan, ziariști, / miu, în loja de onoare, radios, / ma pauză, își face apariția, dis-

DEGHIZATE

care îl întreabă plin de grijă protectoare: „Sinteti multumit de distribuție, Maestre?” Eftimiu, bon enfant, se declară suprassatisfăcut. Iar Răutu, ca să-i demonstreze cu cită atenție înțelege să-l trateze, adaugă zimbitor: „Si să știi Maestre, le-am recomandat cronicarilor dramatice să nu-și precupească laudele la adresa piesei.” Atunci Eftimiu, amintindu-și replica marchizului de Posa, a făcut un gest larg și, inclinându-se a spus: „Sire, dați libertatea de gândire.”

Actul următor s-a petrecut în aula Academiei Române, unde venerabila instituție împreună cu Uniunea Scriitorilor l-a sărbătorit pe septuagenar. Sala ticsită, multe cucoane. Erau prezente trei generații ale sexului slab. Una, a fostelor frumuseți, în anii când Eftimiu își făcea triumful debut de dramaturg cu **Insiră-te mărăgărite și Cocșul negru**. Aceasta alina niste mumi fardate tipător, găsite în rochii roase de moar, cu câte un boa jumulit pe umerii scheletici. Lingă ele, nepoatele lor, terele, în **mal jupe**, aruncind priviri în sală și așteptând ca bunicile lor să le recomande maestrului spre a prelua ștabela. Nu lipsea nici o generație mijlocie de interprete cindva ale rolurilor feminine în plesile lui Eftimiu, bine coapte acum, dar încă nedispuse să le cedeze mucoaselor terenul.

Au vorbit despre opera dramaturgului Zaharia Stancu, citind o lungă comunicare, pe care l-a scris-o Radu Popescu, autorului de aforisme, Al. Philippide și poezului, Geo Bogza. Primul secretar al Academiei și ochiul partidului acolo s-a ocupat de publicistul democrat și antifascist. Cind l-am întrebat pe Bogza cum a acceptat să omagieze poezia lui Eftimiu nu că eu o găseam fără valoare, dimpotrivă, dar el, avangardistul..., mi-a spus Dragă Croh, ne dădea afară din Academie pe cei care am fi refuzat, așa ni s-a isat să înțelegem.”

L-a venit rindul și sărbătoritului să vorbescă. De la primele fraze, Eftimiu a început muci-n eiorbă. A început printr-o declarație, care dădea foarte prost, în acel moment cind Dej schișase o distanțare de Moscova și începuse să se facă caz de sentimentul național. Sărbătoritul ținea să mărturisescă asistenței că învățat să vorbească românește abia la opt ani. Cind a descins în București pentru întâia oară, din Boboștița lui natală, irta fes, șalvari și imineci. După acest is servit ascultătorilor, a întors-o foarte rău. El e un copil adoptiv al limbii române. A avut deci față de mama lui o purtare mai afectuoasă decit confrății săi. A sint copiii luați de suflet. El caută să cumintă, să nu-și supere mama, știind dragostea ei trebuie să o ciștige, nereținându-le în chip natural. Copiii adevărați mai fac și obrăznicii. Cei adoptivi, fodață. El, Eftimiu a arătat în toată activitatea sa literară o grijă deosebită față de limba română. S-a străduit să-i redea ana cea mai frumoasă, așa cum a păstos-o meru în adincul inimii. De aceea cultivat eufonia limbii române. A căunconținut ca ea să sunc cit mai mult în scrisul său. Și a terminat declarând **Oda limbii române**, unde iarăși a strofe: „Carpatul tău a fost lungân și von, / Recolte minunate îți destină / Ugiul dac și farmecul slavon, / Înfiptă armătura ta latină // Monahul grec vajnicul cazac, / Stambulul și Parisul aljira; / Supreme deveniri în tine zac, /

Clamori de corn, înfiorări de liră...” erau chemate să zgrie unele urechi acordate la diapazonul oficial.

Seara s-a desfășurat actul al treilea. Banchet la COS oferit de Academia Română și Uniunea Scriitorilor în onoarea sărbătoritului. Pe lângă invitații prevăzuți de protocol, Eftimiu chemase personal și el citiva. Am avut cinstea să ne numărăm printre aceștia, Radu Popescu și eu mine. Aici intră în scenă și Adriana, care figura, firește în fruntea invitaților sărbătoritului. Vicepreședintele Academiei, Iorgu Iordan, nici n-a vrut să audă, „ce ne aducem acuma metresele la banchet?”, și a slers-o de pe listă. Eftimiu a anunțat că fără Adriana nu vine la masă. Isi manifesta și aici persistența, precum se vede, vechiul conflict între bulgari și albanezi. Diferendul a fost aplanat pină la urmă printr-un compromis. Masa banchetului era în formă de T, în capul ei urma să stea Eftimiu, avindu-i deoparte și alta pe Iordan și Ralea. Adriana a fost plasată la extremitatea din dreapta a piciorului literic T, astfel încit să nu ofenseze privirile vicepreședintelui Academiei Române.

S-au ținut toasturi; vorbitorii au fost foarte generosi cu anii urați sărbătoritului. Venindu-i rindul să răspundă, acesta a ridicat zimbitor paharul și a găsit iarăși de rost un lucru care să taie cheful comensilor. A mulțumit pentru urări, mărturisind că, venite de la confrății lui de breaslă, îl mișcă în chip deosebit, ne prea fiind obișnuit cu ele. Cit privește virsta matusalenică la care ei îi doresc să ajungă, îl face să-și amintească ce a spus Toscanini într-o împrejurare asemănătoare: Cind urma să implinească cincizeci de ani, membrii orchestrei lui au comandat un ceas special pentru el. Era lucrat astfel încit să meargă fără oprire o jumătate de secol. La banchetul de sărbătorire l-au oferit în dar cu urarea ca să-l întoarcă sănătos atunci cind va fi nevoie. Toscanini a mulțumit și, băgînd ceasul de aur în buzunar, le-a spus „Urarea voastră, dragii mei, imi încălzește inima, dar mă și umple de melancolie, la gîndul că atunci cind voi întoarce cu arcul frumosului vostru dar, voi nu veți mai fi pe lume...” Convivii au ris, minzește însă. Iordan își examina mereu ceasul. La miezul nopții fix, s-a ridicat și a spus: „Banchetul oficial a luat sfîrșit. Cine vrea poate să mai rămînă, pe mine o să mă scuzați.” Apoi i-a strîns mina sărbătoritului și a plecat. Cum a ieșit pe ușă, Adriana i-a luat locul, în dreapta lui Eftimiu. Atmosfera s-a destins îndată; Stancu, Radu Popescu și Suchianu, cred, au citit versuri compuse în cinstea sultanei valide, pe rime date de Eftimiu. Către ora unu, lumca s-a rărit bine. Ultimii invitați își luau rămas bun de la Eftimiu, în timp ce el insista ca Ralea, Suchianu și Radu Popescu să-l însoțească acasă, unde voia să destupe citeva sticle de șampanie, Veuve Cliquot. Le păstra din 1920 pentru un asemenea eveniment. Pînă la urmă, cei trei au cedat rugămintilor. Întrunite fiind deci toate condițiile necesare, cortina s-a ridicat pe al patrulea act din comedia sărbătorii lui Eftimiu. Dacă Radu Popescu n-a născocit nimic, acțiunea s-a desfășurat astfel: Eftimiu, bine dispus, după ce a ciocnit cu oaspeții, i-a spus lui Ralea: „Ce zici de Adriana, coane Mișule, nu-i frumoasă?”

Ralea, cunosător, a fost de acord, întărind aprecierea: „E chiar foarte frumoasă.” „Si să vezi ce trup de zeiță are”, a continuat Eftimiu. Bruce, cuprins de o deenăstrusnică, i s-a adresat Adrianei rugător: „Nu vrei tu să te dezbraci, iubito, să vadă conu' Mișu ce trup superb ai?” Interpelata, a găsit ideea prea de tot, cum și era, drept care a răspuns sec: „Nu mă dezbrac.” Eftimiu însă nu s-a lăsat: „Nici dacă te rog eu, să-mi faci plăcerea?” Adriana, cu privirile fixate în paharul de șampanie dinaintea ei, a rămas neînduplecată. „Nu-mi faci tu hatirul ăsta, Adriana, într-un asemenea moment din cale afară, cind implinesc șaptezeci de ani?” a stărut Eftimiu. „Nu!” a miriit îmbufnată sultana. „Dacă ai inima să mă refuzi de zlua mea, după atitea rugăminti s-a borzului și Eftimiu, atunci te bag în aia, a mății.” Acesta a fost finalul triumfalei sărbătorii începută cu îmbrățișarea scriitorului de către primul secretar al partidului.

Cind Eftimiu a ajuns la 80 de ani i s-au mulțai picioarele. Tot mai cirula cu taxiul, dar trebuia purtat de subsori, după ce cobora din el. În starea aceasta jalnică l-am văzut pentru ultima oară, făcînd o vizită la Casa Scriitorilor. Purta tot paltonul lui de alpaca, dar era încălțat cu șoșoni, fiindcă nu mai suportă pantofii. Apoi a încetat să se dea jos din pat. În lunile cit a durat lunga lui agonie, pensionarele haremului au devalizat casa. Dispărea pe rînd tot ce era de valoare. Eftimiu, lucid pină în ultima clipă își dădea seama, dar nu putea face nimic. Într-o zi l-a chemat pe Radu Popescu și i-a spus să ia el ca amintire o pendulă, foarte frumoasă din salon. Dar după moartea lui Eftimiu, nici aceasta n-a mai fost de găsit. Isi luase la rindul ei drumul din casă. Nu pot astfel să despart sfîrșitul lui Victor Eftimiu de o scenă pe care mi-o închipul. Scriitorul neputinclos între perne, urmărind cu priviri tulburi, prin usa dormitorului întredeschisă, pendula, cum face picioare și părăsește tiptil salonul.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

RAMA DE ION CUCU

Balanța? Mircea Săntimbreanu și Ion Băieșu

Structuri literare diferite: Lucian Raicu și Geo Dumitrescu

Gheorghe Suciul la vremea cind se documenta pentru volumul **Antrenorul și zeul**

Mogoșoia de altădată cu Fănuș Neagu, Vintilă Ornarul și Grigore Hagiu

marius tupan

CASA INSULARĂ

Smaranda se pregătea să ridice storurile, crezând că Lepădat a adormit deja, însă lu de-ajuns să se apropie de fereastră și să întindă mina către ea, că bărbatul, cu instinctul sigur al omului abandonat, o avertiză să renunțe, tușind scurt, poruncitor. Nu era pentru prima oară când Lepădat îi deluța planurile. Femeia încercase în câteva rânduri să ignore capriciile lui, tot mai greu de suportat în ultima vreme, dar teama că Lepădat va începe iarăși să urle și va trezi atenția patrulelor din colțul străzii o făcu să-și mai amine hotărârea. La lumina puțină a veiozei, se apucă să dezlege, ca în atâtea săptămâni, enigmaticele ce pluteau în jurul personajelor notorii. Cite capcane mai întindeau și scriitorii cititorilor! Ce jocuri stranii mai țeseau în cărți, de parcă nu le ajungeau tărimurile, inaccesibile oamenilor obișnuiți, în care și plasau acțiunile. Lor orice le este permis, în vreme ce nefericitul cititor se mișcă într-un univers atât de limitat și uneori la fel de sărac! Numai că Smaranda nu se mîlostivea de personajele acelea pentru care autorii aveau înțelegere și le croiau o biografie pe cînstie, neuitînd nimic din ce ar fi meritat să primească ei de cele infirme, betege, care stîrneau compasiunea și uluirea chiar. Ea încă nu putea înțelege cum dai drumul unui personaj în povestire și-l ajuti să se tirască doar ca o rimă, îl ucizi numai după patru cinci pagini, fără să ai motivele de ce, îi oferi scene penibile sau îi creonezi în grabă un chip, uiti chiar să-ți mai amintești de el și-l lași de izbeliște, închizi ultimul cuvînt al cărții și nu un destin care se prefigura a fi unul din cele mai interesante. Ba chiar și numele unor erau alese neinspirat, fiindcă acestea n-aveau nici o legătură cu viața și preocupările personajelor, și tare ar mai fi vrut să se instituie un tribunal al acestor neglijențe și să aibă loc o judecată aspră și dreaptă, la care autorul să dea seama de tot ce greșise, devenind o alarmă pentru cei care scriu și pentru alții care au de gînd să schilodească, în numele artei și al bolnavei lor fantezii, protagoniștii cu care multe veacuri și-ar dobindi fama și rezistența în fața absurdelor ofensive despotice. Încă de pe băncile facultății, Smaranda simțise nevoia să le ajute, să le implinească sorocul, fie notînd pe marginea textelor observații răutăcioase — care se adresau, desigur, autorului — fie adăugînd fișe cu scene ce schimbau traiectul inițial. Niciodată nu-și închisese că o astfel de indeletnicire va deveni într-o zi similară cu salvarea sau, în orice caz, alinarea sa, fiindcă alte imagini, mult mai agresive și mai apăsătoare, atacau în somn, din întineric, în plină zi, la orice oră, ori de cite ori îi descoperca slăbiciunile. Chiar în această clipă, îmbrăcat într-o mantie de solzi roșii, se lvi în fereastră Leonard, în ciuda protestelor lui Lepădat, femeia atinse sticla rece, respingătoare. Numai că mișcarea ei distruse mirajul. Vedenia băiatului se retrase în întineric, lăsînd în urmă un fulger de ceață.

— L-ai văzut, tot nu s-a liniștit! se tîngui Smaranda. Doamne, ce-l chinuie atât de rău?

— Încetează cu prostiile, mormăi Lepădat, el nu mai poate reveni. Numai cînd ne vom duce și noi acolo o să-l mai vedem.

— Era flămînd, avea buzele arse, ochii împăienjenți.

— Cum ai vrea să arăți cînd te afli pe celălalt tîrim?

— Trebuie să facem ceva pentru a-l mai împuțina chinurile.

Lepădat ridică privirile spre femeie. Observă o rază care se furișă în încăpere și înțelese că de-acolo venea necazul.

— Trage mai bine storurile, în zori și-n amurg e cea mai parșivă lumină. Numai ea te mai poate amăgi.

— Căsești?, tresări Smaranda.

— Sint fapte verificate, nu-i o invenție a mea. Trebuie, trebuie să pui și tu capul pe pernă. Odihna e un sfînic mai prețios.

Se ivise noaptea. Noaptea reală sau numai provocată, nici unul din ei nu știa care se rînduia acum cu adevărat. Intruziaseră săptămîni la rînd în casă, lumea de-afară nemaiașînd nici un preț pentru ei doi, proaspeții pensionari. Fiecare își cheltuia timpul în felul său: ea, Smaranda, fiind tot mai preocupată de statura personajelor neimplinite, el, Lepădat, a pelînd la convorbirile telefonice, o indeletnicire descoperită de curînd. Și-n vreme ce femeia contura o altă viață personajelor, bărbatul își suna prietenii, cunoscuții, ba chiar și pe străinii dispuși să-i

asculte poveștile și sfaturile. Istoriile lui aveau în centru aceiași personaj, Leonard, care coborise în pivniță, care declanșase stihia apei, care dorise apoi să salveze casa amenințată.

Ore întregi ținea Lepădat receptorul la ureche. Pînă cînd ațipea. În citeva rînduri Smaranda descoperise că bărbatul ei nu vorbea cu nimeni, ci doar de unul singur, așa cum obișnuia și ea să întregească statura personajelor din cărți. Replicile lui erau scurte, adeseori eliptice.

„Bine zici, Mihai!”, „Cit se poate de corect, Octavian!”, „Am să mă întrezesc în curînd, Dane!”, „Pentru fiecare din noi e o speranță, Grigore!”, „Se poate, Eugenez, eu întotdeauna am avut un crez!”.

Simula gilceava, urla în receptor, cum făcuse o viață întreagă, căci trăise pe plioc mare, numai în fotoliu de conducător, roșea ca para și numai un cuvînt — o-o-nunțat tot de el — îl dezarma. Atunci inventa o altă poveste, desfășurată pe maul Adriaticii sau în Peru. Povestea rar, cu haz, neuitînd nici un amănunt. Viața din vremea aceea i se părise Smarandei atât de plictisitoare și săracă, viața de-acum, născută din poveștile lui, era plină de întîmplări și capcane, și nu în puține rînduri îl asculta pe Lepădat cu sufletul la gură căci încă nu-și putea da seama dacă se află aleva, alături de el peste mări și țări, sau tot în casa lor, acoperiți de uitare, întineric și prejudecăți. Poate că și pe atunci cînd bîntuia el pe continente și venea apoi acasă, era gata să se destăinuie, dar timpul nu le era suficient, femeia alerga la școală să-și tină orele, căuta doctorul să consulte băiatul, jenea piept rudelor care meruie le cerceau cite ceva. Cît dealul se făceau de supărate cînd nu primeau un ajutor; alungate pe usă băteau la ferestre și nu se lăsau ușor convinse.

Cufundată în lecturi, Smaranda alerga dintr-o lume în alta, incurîndu-le de cele mai multe ori. Captivante erau întîmplările însălate de autori, dar parcă și mai atrăgătoare poveștile — adevărate, preciza adesea bărbatul — lui Lepădat. Abia acum afla prin cite încercări trecuse omul care uitîndu-te mai bine la el, ai fi crezut că fusese ființa cea mai favorizată de soartă. Scăpase de teroriștii din Honolulu doar din întîmplare. Supraviețuise accidentul de tren din Argentina numai fiindcă se găsisse la vagonul restaurant, compartimentul în care avusese locul dispărînd. În Africa, numai ocolul mașinii îl ferise de sălbăticiuni, în Japonia trăise trei zile în groază fiindcă firea lui nestăpînită îl împinsese într-o dispută ce putea fi ocolită. Judecînd după cite i se întîmplaseră, Smaranda găsea că Lepădat era un personaj mult mai spectaculos decît multe pe care le întîlnise ea în cărți, dar cine să-i folosească poveștile, cînd nimeni nu le mai deschidea ușa? Admirase la el dintotdeauna puterea de pătrundere a evenimentelor, rapiditatea asocierii, nuanțarea sentimentelor dar, cu toate acestea, Lepădat nu se grăbise nici să-și scrie memoriile, nici să imprime pe o bandă magnetică poveștile. Avea toate calitățile unui scriitor, mai puțin răbdarea de a trece la masa de scris.

Auziră amîndoi bătăi în ușă. Dar nici unul din ei nu alergă să o deschidă. Ingerul păzitor de-ar fi fost afară, cînd povestea Lepădat, un pustiu se întindea în jur. După pierderea unicului lor flu, declaraseră război lumii, celui Atotputernic, dacă acesta mai era pe undeva, simțînd o plăcere sadică de a-l umili pe alții. Îngrijitoarea știa toate acestea și nu se mișca de la ușă pînă ce nu i se deschidea. Pentru înțelegerea și răbdarea sa, era bine recompensată.

O privire stranie se instalase în ochii lui Lepădat. Și-o înfigea adesea în zidul gros și părea să-l străpungă fără piea mari eforturi. Vedea prin el ca prin sticlă. Gîndul îl purta apoi pe-acolo pe unde fusese cîndva. Barbituricele, în o-

să-l liniștească, îl agitău și mai rău. Trăsese storurile, îndrăgea noaptea, surul ei înăbușit, beznă protectoare, dar parcă numai în acest fel lumea îl era acum mai clară și mai aproape. În peregrinările sale învățase un cuvînt ici, un altul dîncolo, și se putea lăuda că-i în stare să vorbească cu orice om de pe pămînt. Cînd nu găsea cuvintele, se folosea de semne. Bolborosea întruna, trecea de la povești la telefon, de la telefon la conversații cu brazilieni, somalezii sau tailandezii și încăperca căpăta adesea desfrîntă unui Turn Babel în apropierea căruia Smaranda era doar spectator. Uneori, contaminată de replicile descoperite în cărți femeia venea în dreptul lui Lepădat și-i zicea:

— Chiar crezi că merită să ne închidem definitiv viața, cită o mai avem, în această casă? Nu-i doar o nebunie toată căderea noastră?

Drept răspuns, Lepădat încerca iarăși telefonul. Aștepta mult pînă vorbea ivena la celălalt capăt al firului. Stia atunci că se găsește la miezul nopții, iar cînd urma injurătura omului deranjat, amîndoi se uitau curios înspre obiectul acela ce-a adus atîta furtive omenirii dar, în unele momente, și destulă alienare. Smaranda întinse mina spre bărbat și-i apăsă brațul. Era la fel de umflat ca și în alte dăți, dar parcă abia acum descoperia diformitatea întregului trup al său. Semiobscuritatea încăperii își pusese pe cetea și pe el. Începea să semene tot mai mult cu viețuitoarele care-și duc viața în subterane. În numai cîteva ani, era de nerecunoscut. Se umfla într-o parte, se subția în alta. Desi nu era cald, broboane marți în invadau chipul. Ele apăreau și pe gît, pe mîini, pe picioare. Ochiul însuși arătau ca două mari broboane, sclipînd în lumina veiozei. Învins vremelnic, Lepădat nu dezarma. Formă un alt număr de telefon și se avîntă în conversație plin de însuflețire.

— Da, acum îl văd mult mai bine decît atunci. Stupeflectea, minia ml-l aruncau în ceață. Timpul mi-a limpezit multe... Tot noaptea era, o noapte searbădă în care nu mai cîntau nici măcar cucuvelele. Luminile toate stîneau, pesemne o pană de curent troleibuzelor rămase pe trasou... El se afla în garaj, reparînd ceva la mașină. Cred că de-acolo a auzit clipocitul sinistru... Fenomenul cu pricina are loc o singură dată într-un veac, dacă nu chiar într-un mileniu. A țîșnit apa din adîncuri, de parcă s-ar fi desprins un cep al pămîntului, a invadat toată pivnița, a lovit în garaj, a spart zidurile... Da, voia să salveze ce se mai putea salva, mașina, casa, pivnița chiar. Întotdeauna se arăta neînfricat, de apă nu s-a speriat niciodată, focul îl năucea, apa, în schimb, era elementul lui. L-am dus de mic la bazin, înota ca nimeni altul. Dacă s-ar fi țîșnit de spînzurîstă, nu i-ar fi stat nimeni înainte. Campion mondial.

— Încetează!, porunci Smaranda. Nici măcar duhurile nu mai au chef să te asculte.

Prezența femeii nu-l împiedica sub nici un chip să-și continue relatarea. Își masă obrazii, își șterse broboanele și se încordă deasupra telefonului.

— Am auzit, cum puteam să nu aud. Ca un vreasă frînt în două a fost crăpătura aceea. Un țîpăt a pătruns în auz, dar nu i-am dat importanță. Trecusăm prin experiențe mult mai mari, zgomotul mi s-a părut a fi o floare la ureche. După vreo zece minute, simțînd că se zguduie casa, am intrat în panică... Exact în pivniță, unde în altă parte?... I-am mai zărit doar mina, mina străgă. Pe întîrului ei strălucea ca o pierzanie, proaspătă, verigheta... Cum să nu, m-am aruncat, aproape inconștient m-am aruncat, dar pe mine nu m-a vrut apa. Se săturase, își luase victima. S-a retras brusc, ca și cînd nimic nu se întîmplase... Nu, Smaranda

nu era acasă, ca de obicei în acel timp, se afla într-o inspecție, într-un orașel apropiat. Noaptea aceea a dormit acolo.

— Mîni, de ce mîni în halul asta! se revoltă nevastă-sa. Știi bine că mă găseam în spital.

Cuvintele femeii nu schimbă cursul povestirii.

— A venit în zori, țîpînd ca o disperată. Unde-i Leonard? Ce-a pățit Leonard?... Desigur, legăturile dintre mamă și fiu sint mult mai tainice și mai tragice decît ne închipuim noi. Mă uimește și acum presimțirea ei...

— Închide telefonul!, scînci Smaranda. Nu-mi place să fiu băgată într-o poveste atât de întortocheată. De ce nu spui adăvărul? Crezi că minciuna alină mai mult?

Deși bănuia că Lepădat nu vorbea cu nimeni acum, nici așa nu suportă să asculte bazaconiile lui. Era neiertătoare, uneori, dar și îngăduitoare alteori. Despre istoria unei morți grăbite se putea spune orice. Apoi, Lepădat găsisse un mijloc de a mai alunga vedeniile ce-l vizitau tot mai insistent la miezul nopții: inflorea sau scurta poveștile. Nici ea, Smaranda, nu putea rămîne nepăsătoare și nu știa cînd îl completa și-l înghina pe Lepădat, căci șirul de greșeli făcute trebuia împărțit pe din două.

Îl crescuseră pe Leonard ca pe o floare în seră. Băiatul n-ar fi fost în stare să omoare o muscă. Sărea întotdeauna în ajutorul celui umilit.

— De ce te-ai oprit? îl întrebă Smaranda, fiindcă născocirile bărbatului o mai linișteau și pe ea uneori. Inventează, s-ar putea ca într-o zi invențiile tale să capete alt preț.

Turcia acum numai de dragul de a se auzi. Cînd te auzi, înseamnă că mai sint speranțe de supraviețuire. Îl provoca pe bărbat ca acesta să-i mai alunge imaginile reale, statornicite în memoria ei ca o pedeapsă. Dar, ca un făcut, Lepădat nu-i da ascultare și recurgea la noi practici. Acum răsucea firul și se necăjea că nu pătruns și alții în circuitul său.

— Închide, Dane, nu te mai aud deloc. O să te sun peste cinci minute. Crezi că pot să te mai sun?

Lăsă anevolele receptorului în furcă. Înceleștă mina pe el ca nu cumva ebonita să o ia la sănătoasa. Pentru starea sa, orice era posibil. Roti privirea prin încăpere. Erau rătăcite, goale privirile lui. Nu se mai oprea ca altădată pe chipul Smarandei. Prea dragăstos nu se arătase vreodată, dar parcă acum nu mai suportă ochii femeii. Se ridică în picioare. Greu. Ca și cînd purta într-insul bucăți de plumb. Înaintă spre robinet. Umplu o cană și o sorbi pe nerăsuflute. Doi litri seca o dată. Ar mai fi înghițit dacă n-ar fi simțit greutatea abdomenului.

Cînd umbra el prin casă, Smaranda era numai ochi și urechi. De la o vreme se împiedica. Îl ridica tot mai greu de la pămînt. Surghiunul în casă îi anchilozase oasele. Numai glasul, zilnic exersat, era la fel de puternic. Mîinile îi erau ca niște vreascuri, fața suptă. În schimb, picioarele arătau ca niște buturugi. Abdomenul cit o bute.

— N-ar fi bine să mai chemăm doctorul? îl întrebă Smaranda.

— Știi tu!

Acesta era singurul răspuns la o astfel de întrebare.

— Totuși un doctor mai poate opri procesele...

— Știi tu!...

Pe lîngă somn, Smaranda își pierduse și din speranțe. Singurul remediu îl mai găsea în zilnicele ei preocupări. Eroii reintrogiți de ea deveneau mai darnici și mai buni. Încheiase multe romane neterminate. Sub pecetea tainei căpătase sub condeiul ei un alt final. Scrise, șterse, adăuga, declamă.

— „Apropiindu-se rătăcită de locul acela unde, cîndva, Gogu Nicolau spurca cu tăcerea sa apusurile galante, Masinca, toată numai giuvaericele, călca parcă pe ruble. Fecioara îndreptîndu-se spre Mormîntul Sfînt. De unde dezinvolvura pe care o zăreau ceilalți, rînduții în jurul meselor? Chipul ei nu mai era de mult de pe tîrimul nostru...”

Uimit de noua indeletnicire a femeii, Lepădat nu-și putu înfrîna cuvîntul.

— De ce ridici colbul de pe cronicile altora?

Smaranda își luă ochelarii de pe nas și-i flutură pe deasupra foilor de hirtie.

— Bine că te mai răzvrătești și tu, ambifio!

Ultimul cuvînt aduse în încăpere sunete de ape neimblînzite. Nu se mai temea însă nimeni de ele aici. Le primeau ca pe niște semnale ale ambianței.

— E, într-adevăr, nevoie de un medic, dar nu pentru mine, se hlizi Lepădat.

Smaranda preluă propria lui replică:

— Știi tu!

Se simți atât de bine că era citat, încît se apropie de femeie și-i luă palma în palmele lui. Era moale, era rece.

— Mai avem cite ceva în bar?

— Smaranda se retrase furioasă.

— Iar începi?

— Mă deshidratez ca niciodată. Numai o vodcă mi-ar mai putea întîrzi procesele de care vorbeai tu.

Smaranda stîrse foile și aruncă ochelarii pe masă.

— Si eu ce să fac, să te veghez!?

— Cine te oprește să bei și tu? E singura plăcere care ne-a rămas.

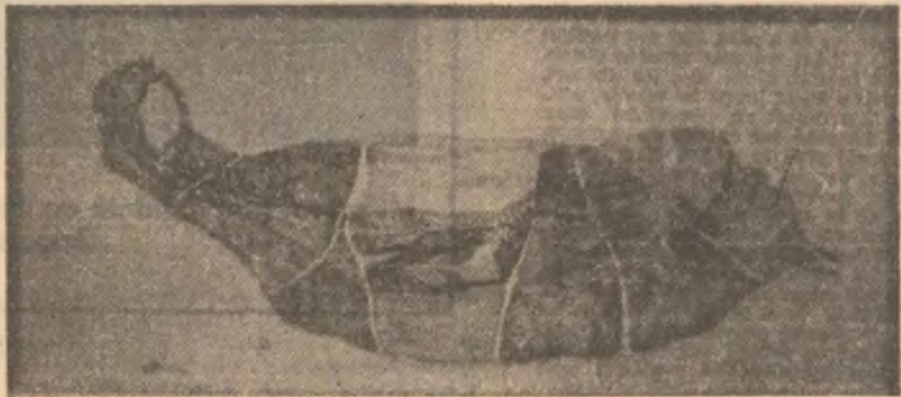
— Plăcere! holbă e ochii. Poate ultimul dezastru care ne mai pîndeste încă. Știi bine că alcoolul nu mi-a priit niciodată.

— Parcă mie îmi prieste! Îmi crează numai o stare, asta-i tot. Și eu numai pentru starea aceea beau mereu.

— Ai uitat că reții tot ce înghiți? Vodca o să-ți tulbure apa pe care o ai în tine.

— E norocul meu. În ape tulburi nu mai înnoată nici un peste. În creierul tulbure nu mai înnoată nici un gînd.

— Vrei să rămîn chiar singură în casa asta?

EPISTOLA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL A DOUA CĂTRE TESALONICENI

CAPITOLUL 1

Salutare. Judecata de la venirea lui Hristos.

1 Pavel, Silvan și Timotei către Biserica Tesalonicenilor întru Dumnezeu, Tatăl nostru, și întru Domnul nostru Iisus Hristos :

2 Har vouă și pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos !

3 Datorj suntem ca'ntotdeauna să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru voi, fraților, așa cum se cuvine, fiindcă mult crește credința voastră, iar iubirea fiecăruia dintre voi toți prisosește, a unuia față de altul.

4 încât noi înșine ne lăudăm cu voi în Bisericile lui Dumnezeu pentru statornicia și credința voastră în toate prigonirile și necazurile pe care le-ndurați :

5 dovadă a dreptei judecări a lui Dumnezeu, anume că vrednici sunteți voi de împărăția lui Dumnezeu pentru care și pătimiți —

6 de vreme ce drept este înaintea lui Dumnezeu, ca El cu necaz să le răsplătească celor ce vă necăjesc.

7 iar vouă, celor necăjiți, cu odihnă, împreună cu noi, la arătarea din cer a Domnului Iisus cu îngerii puterii Sale !

8 în foc învăpăiat², răzbunare aducând asupra celor ce nu-L cunosc pe Dumnezeu³ și asupra celor ce nu se supun⁴ Evangheliei Domnului nostru Iisus.

9 Ei vor primi ca pedeapsă veșnica pieire⁵ de la fața Domnului și de la slava puterii Lui,

10 când în ziua aceea va veni să Se preamărească întru sfinții Săi și cu uimire să fie privit de toți cei ce au crezut, pentru că mărturia noastră către voi a fost crezută.

11 Pentru aceasta ne și rugăm întotdeauna pentru voi, ca Dumnezeul nostru să vă facă vrednici de chemarea Sa și cu putere să'mplinească toată bunăvreața voastră de a face binele și toată lucrarea credinței voastre.

12 ca numele Domnului nostru Iisus să se preamărească întru voi și voi întru El, după harul Dumnezeului nostru și al Domnului Iisus Hristos.

CAPITOLUL 2

Omul nelegiului. Cej aleși pentru mântuire.

1 În ceea ce privește venirea Domnului nostru Iisus Hristos și adunarea noastră împreună cu el, vă rugăm, fraților,

2 ca nu degrab' să vă pierdeți cumpătul⁶ și nici să vă'nspăimântați, nici de vreun duh⁷, nici de vreo vorbă, nici de vreo epistolă ca pornită de la noi⁸, cum că ziua Domnului a și sosit.

3 Să nu vă amăgească nimeni în nici un chip, căci ziua Domnului nu va sosi până ce mai întâi nu va veni lepădarea de credință și nu se va arăta Omul-nelegiului, Fiul-pierzării,

4 Potrivnicul⁹, cel ce se înalță mai presus de tot ce

¹ Ingerii ca expresie a puterii și majestății dumnezeiești.

² Nu e vorba de focul iadului, ci de inflăcărarea cosmică, grandioasă, ce constituie cadrul marilor revelații divine (vezi și Is 3, 2 ; Is 66, 15) și care va însoți a doua venire a Domnului.

³ Asupra păgânilor.

⁴ În primul rând asupra Iudeilor, dar și asupra celor ce li se pune'n față Evanghelia, dar o refuză.

⁵ „Veșnica pieire” nu înseamnă aneantizare, absorbție în neființă, ci ne'ncetată prăbușire de la fața (prosopon) însemnând și persoana) lui Iisus Hristos.

⁶ Literal : să nu vă elătinați cu mintea. În limbajul lui Pavel (și în context) „mintea” înseamnă puterea omului de a-și folosi propria-i judecată, de a-și menține echilibrul interior (de a nu-și vicia gândirea în funcție de anumite zvonuri prăpăstioase).

⁷ Adică de vreo persoană care pretinde că vorbește sub inspirația Duhului Sfânt.

⁸ E împede că printre Tesaloniceni erau puse în circulație false epistole ale lui Pavel, prin care agitatorii apocaliptici căutau să se folosească de autoritatea numelui său. E unul din motivele pentru care apostolul își pune scrisul și semnătura proprie la sfârșitul unor scrisori, ca semn de autenticitate (vezi 3, 17).

⁹ Aceste trei apelative se referă la una și aceeași persoană. După Sf. Ioan Hrisostom, această persoană nu va fi Satana, ci un om care se va folosi din plin de puterile înșelătoare ale Satanei.

din NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată și comentată
de Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe
numeroase alte osteneli, în curs de apariție
la Editura Institutului Biblic

se numește Dumnezeu sau e făcut pentru'nchinare, așa ca să se așeze el în templul lui Dumnezeu și să se arate pe sine că este Dumnezeu.

⁵ Oare nu vă aduceți aminte că vă spuneam aceste lucruri încă de când eram la voi ?

⁶ Și acum voi știți ce-l oprește¹⁰, așa ca el să se arate la vremea lui¹¹.

⁷ Pentru că taina fărădelegii e la lucru încă de pe acum ; numai să fie scos din drum cel care o ține pe loc.

⁸ și atunci se va arăta Cel-fără-de-lege, pe care Domnul Iisus îl va ucide cu suflarea gurii Sale și-l va nimici cu arătarea venirii Lui.

⁹ Iar arătarea aceluia va fi prin lucrarea lui Satan, cu toată puterea și cu tot felul de semne și minuni mincinoase

¹⁰ și cu toată amăgirea nedreptății pentru cei ce p'er din pricină că n-au primit iubirea adevărului¹² spre a se mântui.

¹¹ Și de aceea le trimite Dumnezeu lucrare de amăgire, pentru ca ei să-i dea crezare minciunii

¹² și să fie osândiți toți cei ce n-au dat crezare adevărului, ci s'au complăcut în nedreptate.

¹⁰ O taină știută de Tesaloniceni, care o păstrau cu sfințenie, dar care nouă și comentatorilor biblici (inclusiv Fericitul Augustin) ne rămâne necunoscută.

¹¹ Și nu înainte.

¹² „Iubirea adevărului” poate însemna fie iubirea de adevăr (genetivul obiectiv), fie iubirea care izvorăște din adevăr (genetivul subiectiv). Oricum, textul e superb.

13 Dar noi datorj suntem ca'ntotdeauna să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru voi, fraților iubiți de Domnul, că dintru'nceput v'a ales Dumnezeu spre mântuire întru sfințirea duhului și credința adevărului,

14 la care v'a chemat prin Evanghelia noastră ca să dobândiți voi slava Domnului nostru Iisus Hristos.

15 Astfel că, fraților, stați neclintiti și țineți predaniile pe care le-ați învățat fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră¹³.

16 Iar însuși Domnul nostru Iisus Hristos și Dumnezeu-Tatăj nostru Care ne-a iubit pe noi și prin harul Său ne-a dat veșnică mângâiere și bună nădejde,

17 să vă mângâie inimile¹⁴ și să le întărească în tot lucrul și cuvântul bun.

CAPITOLUL 3

Rugați-vă pentru noi ! Avertisment împotriva neorânduileii. Binecuvântare.

1 În sfârșit, fraților, rugați-vă pentru noi, pentru ca cuvântul Domnului să-și plinească alergarea¹⁵ și să fie slăvit așa cum e și la voi

2 și să ne izbăvim de oamenii nesocotiți și răi ; căci credința nu le e dată tuturor.

³ Dar credincios¹⁶ este Domnul, Cel Ce vă va întări și vă va păzi de Cel-rău.

4 Cât despre voi, încredințați suntem în Domnul că pe cele ce vi le poruncim la faceți și le veți face.

5 Iar Domnul să vă îndrepte inimile spre iubirea lui Dumnezeu și spre răbdarea lui Hristos !

6 Fraților, în numele Domnului nostru Iisus Hristos vă poruncim să vă feriți de orice frate care umblă fără rânduială și nu după predania pe care ați primit-o de la noi.

7 Că voi înșivă știți cum trebuie să ne urmați ; că noi n'am umblat fără rânduială între voi,

8 nici n'am mâncat de la cineva pâine în dar, ci cu muncă și cu osteneală am lucrat noaptea și ziua, ca pe nimeni dintre voi să nu-l împovăram :

9 nu doar că n'avem puterea¹⁷, ci pentru ca pe noi înșine să ne dăm vouă pildă spre a ne urma.

10 Că și'n timp ce eram la voi vă porunciam : Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce¹⁸.

11 Fiindcă auzim că pe la voi umblă unii fără rânduială, nu să facă treabă, ci să se afle'n treabă¹⁹.

12 Unora ca aceștia le poruncim și-i îndemnăm în Domnul Iisus Hristos : să lucreze-n liniște și să-și mănânce propria lor pâine.

13 Iar voi, fraților, nu vă descurajați în a face binele.

14 Și dacă cineva nu ascultă de ceea ce spunem noi prin această epistolă, pe acela să-l însemnați²⁰ și să nu aveți de-a face cu el²¹, ca să se rușineze.

15 Dar să nu-l socotiți ca vrăjmaș, ci povățuiți-l ca pe un frate.

16 Iar Domnul păcii însuși să vă dea vouă pacea'n toată vremea și'n tot chipul, Domnul fie cu voi cu toți !

17 Salutarea, cu mâna mea — a lui Pavel. Acesta este semnul meu în orice scrisoare : așa scriu²².

18 Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi cu toți ! Amin.

¹³ Despre tradiția orală și scrisă a Bisericii vezi nota de la 1 Co 11, 2.

¹⁴ Precum în 1 Pt 3, 4, „inima” poate să semnifice omul launtric (în totalitatea gândurilor și simțămintelor lui).

¹⁵ Dimensiunea vizată de Pavel nu e cea geografică spațială, de „propagare” a Evangheliei, ci istorică, temporală, a unui drum ce trebuie parcurs cu repeziciune într'o singură direcție, aceea a eshatonului, la capătul căruia alergarea devine propria ei cunună „slăvită”.

¹⁶ Credincios : cel ce-și ține cuvântul dat.

¹⁷ Autoritatea ; dreptul de a pretinde întreținerea în schimbul muncii de evanghelizare.

¹⁸ Regula de aur a regimului muncii în creștinism. Porunca nu vizează neputința, incapacitatea, ci refuzul de a munci.

¹⁹ Literal : nimic lucrând, ei'n toate amestecându-se. Formularea de față încearcă să redea jocul ironic de cuvinte al originalului.

²⁰ Nu în sensul de a-l infiera, de a-l pune un stigmat pe frunte, ci de a-l ține minte (a-l nota undeva, într'o evidentă, dar în așa fel încât el să fie conștient de aceasta).

²¹ Literal : să nu aveți amestec.

²² Vezi nota de la 2, 2.

«Ce este omul, Doamne...?»

Nicicind, poate, prestigiul filosofiei nu a fost subminat în asemenea măsură de pozitivismul pragmatic al cunoașterii (incurajat de explozia dezvoltare a științelor exacte), după cum nicicind, poate, lipsa spiritului filosofic nu a fost resimțită mai dureros, atât de savantul confruntat frecvent cu o realitate paradoxală și interogativă, cât și de insul comun, dornic de a găsi un sens, o finalitate și o supremă certitudine, ca în acest frământat sfîrșit de mileniu. Pentru mulți filosofia a fost — și continuă să fie — o știință eminentamente abstractă, exilată într-o lume aridă, greu accesibilă, prea ermetică pentru ca efortul de a o înțelege să merite vreo osteneală.

Si totuși filosofia atrage din adîncuri: interesul constant pentru „abstracțiunile“ — i aparent gratuite, căutarea perseverentă a unor despicături în zidul ce pare să o despartă de zărea existenței pragmatice sint vizibile. Nu doar omul de știință simte că fundamentala întrebare „Cine sint?“ se însurubează în propria sa interioritate și îl proiectează spre un destin revelator, dar omul comun chiar, prea des confruntat cu o existență măcinată în vid și lipsită de „sensuri ultime“ sesizează că, în ciuda altor certitudini de moment, i-a săpat esențialul: sensul.

De fapt, ce este filosofia? Un amplitud muzcu al unor sisteme de gândire revoluate, o știință inutilă, suspendată în socializativul abstract al conceptului, sau o realitate intr-adevăr vie, o lume fremătătoare — ori mai curînd „atmosfera“ unei lumi abia întrezărite — spre care abia am încenut să urcăm chemați de un dor straniu și profund? Etimologia nu ne spune prea multe, dar reținînd sensul clasic al termenului, filosofia — de la *philos* (a iubi) și *sophia* (înțelepciune) — ar însemna „iubire de înțelepciune“. După Diogene Laertios, Pythagora ar fi fost cel dintîi care a propus cuvîntul „filosofie“ și s-a numit pe sine „filosof“, afirmînd că „nici un om nu este intelect, ci numai zeul“. Cam în aceeași vreme, Heraclit vorbea despre bărbatul iubitor de înțelepciune (*philosophos andras*) ce trebuiau să se informeze despre multe lucruri (*hře găr eu mala pollon historas einai*). Exoresia mult discutată ulterior: *hen to sophon Mouōn legesthai ouk ethelē kai ethelē Zēnos onoma tunul singur, „intelectul, dorește și nu dorește să fi numit cu numele de Zeus“* sugerează intrucitva sensul pe care Pythagora îl acordă acestui cuvînt: *sophos* se referea la bărbatul înțelept capabil de a se apropia de Zeus (instanța transcendentă) și de a pătrunde în tărîmuri misterioase, „imprumutîndu-i“ lumina (și dezvăluîndu-i chipul încă nevăzut). Singurul intelectul „dorește să fie numit cu numele de Zeus“ și nu dorește, simultan, Zeul rămînînd suspendat, pe mai departe, în eonul transcendent, chiar dacă prezenta sa a fost întrezărită.

Temerara încercare a intelectului nu a dat gres: Zeul și-a deconspirat natura, dar numai pentru o frîntură de secundă și numai într-o măsură anume, fapt ce pune sub semnul îndoielii — relativizînd — biu năr gîndului, Transcendentul rămîne mult în tăcerea stranie a depărtărilor. Invăluită în magicul fald pe care gîndirea mitică îl mai purta cu sine, prezenta exilată a polarizat totuși interesul cunoașterii, absorbînd-o și lăsîndu-se absorbită (înă la contopire) de vederea „străfundului“. Spaima de necunoscut s-a dezvoltat, și un alt sentiment a prins a încolți luînd locul anxietății originare: mirarea, nedezihoită de extazul cunoașterii revelatoare. Omul nu a mai rămas exilat în singurătatea unui orizont străin, atunci cînd s-a putut apropia de — și a putut atinge — Reperul absolut, chiar dacă acesta din urmă s-a retras, precum, din fața privirilor, preferînd tainica singurătate. Fisura a fost însă provocată. Divinul s-a destăinuit, la un moment dat, chiar dacă parimonios și incomplet.

Filosofia a răsturnat din temelii judecata oarbej supunerj de pînă atunci: insolentul curaj de a privi Divinitatea în față a fost dublat de sentimentul blîndeii complicități cu Ființa (Supremă): „m-am apropiat de orizontul divin, dar nu am rămas în pragul acestuia — rosteste, măsurat gîndul —; am intrat în veșnica im-părăție și m-am împărtășit din lumina ei fără seamăn, oferîndu-mă întreg și lăsîndu-mă transportat în noua condiție (și stare)“. Stăvechea tradiție religioasă a fost respinsă (și confirmată) în aceeași măsură: respinsă, de vreme ce ratiunea a cetezat să își ridice privirea spre Zeul exilat, contemplîndu-l (și lăsîndu-se contemplată de acesta): confirmată, de vreme ce actul filosofic nu anulează, dimpotrivă, subliniază și adîncește sentimentul religios, pînă la extazul revelației divine — pînă la contopirea cu forța stranie, „imponderabilă“, absolută.

Filosofia s-a născut, asadar, din profunda religiozitate a ființei umane, intensificînd sentimentul credinței pînă la

paroxismul cunoașterii lucid revelatoare și despărțindu-se, cum spunem, de arhaica tradiție doar spre a o sublima, decanta... Înțeleptul nu a contestat Zeul transcendent — cum ar fi putut-o face? —, nu s-a rupt de fundamentalul Reper... „Dumnezeu a murit“, avea să proclame, peste două milenii și jumătate, Nietzsche. Dar această „moarte“ caracterizează mai curînd intelectul incapabil de a se desprinde de orizontul polar și desocant al conștiinței. Sesizîndu-și eul separat de lumea obiectivă și, lăsîndu-se fascinat de propria sa individualitate, sinele ignoră faptul că numai părăsindu-și condiția limitată s-a putut — și se poate — raporta la sine, din orizontul originar al Ființei atotcuprinzătoare, că numai din perspectiva sintetică a bazei unități se poate individualiza.

Mulțumit de propria sa imagine și îmbătut de peisajul ellorescent al lumii, omul a renunțat la a medita asupra propriei condiții. Ateismul a devenit un blazon declarat cu suficienta sfidătoare a ignoranței. A nu crede într-o instanță absolută, într-un Reper fundamental, indiferent cum s-ar fi numind acesta, a nu crede, asadar, în Ceea-ce-este-etern, nepieritor, atotcuprinzător — este foarte aproape de a (nu) crede în nimic; sau, de a crede în Nimicul suveran (care nu e altceva, la o mai atentă privire, decît o altă față a Ființei).

A crede (compensator) în Om, în frumusețea creaturii gînditoare, nu exclude, ba chiar presupune credința în Reperul absolut care a făcut cu putîntă apariția — și devenirea — ființei umane. Temeiul originar „s-a intruchipat“: a luat chip omenesc, chip ce mărturisește — tocmai prin apariția sa incontestabilă, fatică și logică — implacabilul forței prezente toate cele ce se văd, se aud și se simt în jurul nostru, absolutul naturii omniprezente și omnipotente, răsfrînte în miliardele de galaxii ce populează cerul.

Credința în Om presupune, asadar, simultan, credința în temeul ce sustine — făcîndu-i posibilă apariția — ființa umană, credința în nestăvilita putere ce subîntinde și dezvăluie actul creator însuși. Nu îl putem smulge pe om din scenariul neistovitei creații fără a nu fi anihila identitatea; făptura umană e mărturia cea mai frapantă a Ființei care „s-a intruchipat“ doar spre a-și căuta mai-adevărutul chip; certitudinea înscăunată doar spre a-și cere, mai insistent, justificarea.

Atunci cînd spun, asadar, „cred (numai) în Om“ nu pot evita străvechea psalmistului întrebare: „Ce este omul, Doamne, ca să te gîndesti la el?“ Ce este omul în esența lui? Care este esența umanului? Care-i este ființa? Și în clipa în care m-am întrebat — și mă întreb — Ce este

Urmare din pag. a 10-a

Casa insulară

— Rețeta mea te va salva de multe. Arc în ea trecutul și viitorul nostru.

— Iar aiurezi.

— Inseamnă c-o să-mi fie bine, dacă-l așa. Nu simți o clătîinare?

Femeia se zburli ca găina în apropierea agresorului. Într-adevăr ceva se întimpla cu ei aici. Poate pentru prima oară în ultimele săptămîni sponca și Lepădat un adevăr. Nu putea să nu-și dea și ea seama. Lustra se mișca, obiectele se plimbau prin încăperea dintr-o parte în alta, ei însăși se loveau cap în cap. Un zgomot curios venea din afara lor. Auzul se umplu apoi de larmă. Ea crezu că personajele fictive îi trimis mesaje și alergă la cărți, dar nu putu înainta mai mult de trei pași și fu aruncată înapoi, în apropierea lui Lepădat.

— Știi să înoți?, o avertiză cu o întrebare bărbatului.

— N-am reușit niciodată.

— Va trebui să înveți. Nu-i niciodată

Prin odaia mea
soarele dispare
ca printr-un inel

GLOSSĂ

În odaia de la mansardă, în casa nouă-veche unde stau, Camera cu formă curioasă pe care am anticipat-o în prozele mele, Copaci înalți care astupă ferestruica, Fosnet, clătîinat, timp suspendat, un coș roșu, două guri de aerisire rugînite, triunghiul cenușiu al unui zid cerul în neîncetat du-te-vino prin spărturile frunzișului. Un zgomot puternic și brusc ce vine din vecinji — cădere a unui obiect, geam trîntit? Majoritatea vecinilor nu mă cunosc. Eu cunosc doar vreo doi-trei, Tatonări în aerul incert, Curtea îngustă care inconjoară casa pe trei laturi, zăpada care o va inconjura tot pe trei laturi. Nu știu cum trăiesc și unde. Totul rămîne de descoperit. Aven-

tura de a fi altul, de a locui în altă casă.

Jgheburile prind soarele pe dedesubt. Coama casei alunecă pe frunze galbene. Parcul tăcut, gazonul hașurat de umbre. Mă recunosc sau poate fug departe. Am atîta înțietate cîtă spaimă. Sint poate cel de care m-am ferit. Am de dat telefoane, pe care nu le dau, Am de scris scrisori, pe care nu le scriu. Stau în odaia mea de la mansardă, sint centrul unui cerc inchipuit, cel ce poate genera în orice clipă o desprindere necugetată, o periculoasă eternitate.

Odaile fără martori. Un ultim ac de soare pe calcan. Verdele întunecat tălăzuind fără-nctare. Tăcerea lăuntrică în care mă împiedic. Tăcerea sibilină ce-mi dă a înțelege că mai pot, încît mai pot zăbovi.

Constantin Abăluță

omul? am și trecut dincolo de orizontul umanului, insinuîndu-mă dedesubt — în adîncime — pentru a surprinde (ancorîndu-mă de) ceea ce mă sustine și mă poartă: subterana unitate.

Să observăm că prin punerea explicită a întrebării (ce este omul în esență — sau în ființa — lui) am și identificat obiectul noj noastre cercetări: esența: Ființa. Cu acesta „am legat“ (religere) făptura omenească de Reperul ei fundamental, descoperîndu-i natura profund religioasă. Actul va protesta, poate, fără întirzire: „reperul meu nu e Zeul, nu e nici Ființa; e, pur și simplu, legea universală: legea cosmosului pe care îl contemlu. Nu cred într-un Reper originar; cred doar în univers și în legile sale pur obiective, independente de propria-mi ființă“.

Să-i analizăm, sumar, afirmațiile: „nu cred într-un Reper absolut, cred doar în univers și în legile sale“. Dar ce este universul? „Tot ceea ce există în afara ființei mele — ne va răspunde: Totul“. Să fim atenți: dacă universul reprezintă „tot ceea ce există“, oare totalitatea remarcată nu se suprapune, în parte, cu meruul invocatul concept al Ființei (totalitatea sintetică originară), cu mențiunea

că universul — sumă cantitativă a entităților lumii — păstrează încă neomogenitatea dispersiei, pe de o parte, pe de alta detașarea de propriul meu cuget, spre deosebire de Ființa ce subliniază transcendentala și ireductibila unitate? Oare „universal“ nu anunță tocmai categorii: Ființei, și, anunțînd-o, nu leagă în aceeași clipă gîndul de conceptul enunțat, într-gîndul universului și universul însuși stabilîndu-se o indisolubilă identitate. Pot deosebi, în fapt, eu, ființa cugetătoare universul gîndit de mine de univers „pur obiectiv“ existent în afara mea? Nu cad în binecunoscuta eroare a intelectului comun ce speră inseparabilul? Iar legea (sau „legile“) universului nu exprină în fond, chiar dacă mai puțin izbucit, tocmai sensul, rostul și dinamica ființei de făsurate a totalității încă dispersate? Legea „pur obiectivă“, impersonală, imuabilă, veșnică nu conduce, oare, spre sinteticul eon al Ființei, legîndu-ne — „religere — de Ceea-ce-este-absolut“?

Iată că, oricum s-ar pune problema confruntat cu propriul sine și cu „natura“ dinafară, omul alunecă în genunchi: atotcuprinzătoare a temeului fundamental: Zeul de odinioară, Ființa de astăzi. Legea cosmică nu reprezintă altceva decît manifestarea implacabilă a Celei-ce-ființează, pe care o putem înțelege fie prin intelectul (specializat) al omului de știință fie prin sensibilitatea lucidă a artistului. Dincolo de oricare lege — și în miezul fiecăreia — se ascunde însă universala Lege a Ființei pe care o putem pătrunde cu adevărat numai ridicîndu-ne la ideea totalității sintetice, pe de o parte, pe de alta înțelegîndu-ne propria „poziție“ de actori-si-spectatori concomitenți de participanți la scenariul obiectiv ce se derulează eu (și prin) propriul nostru „personal“: gîndul.

Corneliu Mircea

1. Diogene Laertios, *Victile și doctrinele filosofilor*, I, 12.
2. Clemens, *Stromata*, V, 141.
3. *Ibidem*, V, 116

tîrziu să te lupți cu apa și cu capcanele ei.

Mișcările puternice ale casei o făcură pe Smaranda să se agate cu ambele brațe de gîtul lui Lepădat.

— Mi-e frică, omule, mi-a așa frică!

Lepădat se prăbuși în mijlocul camerii.

— Intotdeauna ai fost o fricoasă. Adu-nă-ți puterile și împacă-te cu orice gînd.

— Ne prăbușim, ne prăbușim! țipă ea.

— Mai încet sonorul: plutim doar.

— O să ne înghită valul ăsta, o să ne ducă la fund.

Lepădat reuși să ajungă la bar și să smulgă de-acolo sticla de vodcă. O puză la gură și o goli pe jumătate.

— Nimic nu-i mai dumnezeiesc ca încoarea asta! Prima înghițitură e intotdeauna cea mai grea, apoi celelalte vor fi atât de plăcute! Te ajută să lupți cu orice forță rebelă de pe pămînt!

O convinsese pe femeie. Își muie buzele după care înghiți fără să se mai gîndească la ce va urma.

— Într-adevăr, imi dă o stare cum n-am avut de cînd sint pe pămînt!

— Păcat e-ai aflat atît de tîrziu!

Ochii Smarandei căutară înspre bărbatul spre ingerul el pîzitor. Era în stare să-i spună acum lui Lepădat că el fusese norocul vieții ei în lume.

— Doamne, ne-am pizmuit atît de mult, am trăit ani de-a rîndul ca niște străini. Cînd puteam să ne înțelegem atît de bine!

— Hai, dragul meu, spune ceva, vorbește, imi place atît de mult să te aud certîndu-te cu personajele tale imaginare!...

Lepădat o urmărea cu uimire.

— Mai bea puțin, cu mai multă nădejde, n-ai să-mi mai reproșezi niciodată ceva.

În timp ce vodca îi ardea gîtul, simți umezeala la picioare. Tresări ușor, ca la înepătura unui țîntar.

— Băutura asta ne prinde și de sus și de jos! exclamă ea, neștiind încă ce va mai urma.

Deși avea brațele firave, Lepădat o strînse cît putu la piept.

— Pardon, noi sintem cei care o prindem. Incepem să-i prindem gustul, se corectă el apoi, sperînd să facă o glumă.

— Îți place cum arată?

Se făcu liniște și atît Smaranda cît și Lepădat simțiră apropiîndu-se de ei o înotătoare. Ea bătea apa grăbită, mormăia ceva și dădea tircoale locului în care se aflau ei doi.

— E un înotător de elită, răspunse ea mai tîrziu, bine ziceai că nu i-ar fi stat nimenj în față dacă ar fi practicat sporturile nautice!

— Nici cea mai puternică navă subacvatică nu l-ar putea întrece, completă Lepădat.

Chiar în acel moment usile se sparseră, ferestrele trozniră și șuvoiul acoperi toată încăperea.

— Mai coborîm? întrebă Smaranda.

— Abia am început, se arătă extrem de îniștit Lepădat. Nimenj nu ne mai poate întoarce din drum.

Cu un braț o ținea pe Smaranda, pe celălalt îl întinsese spre Leonard, în speranța că vor fi iarăși împreună.

Instinctul picturalității

Mi-l închipuiam pe **Andrei Romocean**, înainte de a-l fi cunoscut mai îndeaproape, ca pe un personaj histrionic bintuit de răvășitoare patimi, așa, cum crederem a ști că au fost unii dintre artiștii mândri ai secolului trecut. Aveam să descopăr, însă, un temperament neliniștit, vulcanic adesea, în ale cărui lăuntruri se consumă combustii de o intensitate nu o dată dramatică. Andrei Romocean nu este omul pe care să-l clasifici cu ușurință, pentru că nu se lasă prins în astfel de „insectare“ estetice ori stilistice. Pictura lui este consecința unei aventuri artistice de o impresionantă prolificitate, în care elementele de virtuozitate stilistică nu sînt cele din urmă atribute. Pictorul are o forță de sintetizare a forme puțin comună. Modernitatea viziunii plastice a lui Romocean este decisă de expresivitatea puternică a desenului și a registrelor cromatice cu care operează. Dar, ca să nu fim tentați să-l asociem exclusiv falangei artei impresioniste, cu prozeliciți activi încă și astăzi în agora artistică europeană, Romocean se lasă pradă cu nonșalanță vigurosului său instinct pictural, abordînd cu pasiune și dezinvoltură teritoriul stilistic din cele mai diverse. Nu-i sînt străine manierele și tehnicile renașterii (ale celui spaniol, îndeosebi, după opinia noastră), ale trompe l'oeil-ului,

ale barocului, sur-realismului, expresionismului, oferind în ultima vreme chiar și unele deschideri către abstracționism.

În fiecare dintre aceste tentative, pictorul încearcă să-și impună personalitatea, prin amprenta expresivă a tușei și a desenului direct în culoare, modalitate care convine artistului deprins cu elaborarea spontană a construcției plastice, în secvențe dezvoltate succesiv pe principiul dicteului inspirator. Este o formă a poeziei ce ilustrează o natură romantică și expansivă, căreia nimic nu pare să-i fie străin, nimic nu trebuie să-i fie interzis! Pe Andrei Romocean îl întuiesc un tip pasionat mai mult de laboratorul metamorfozelor creatoare, de surprinzătoarele plămădiri ale instinctului pictural, decît de finalitatea propriu-zisă a gestului artistic săvîrșit. Prolificitatea lui creatoare este, în acest sens, o dovadă a insistenței cu care își urmărește programul de atelier — intens, sistematic și aplicat intențiilor estetice pe care și le-a conturat. Nu un program, așadar, ci o testare continuă a posibilităților proprii de exprimare. În expoziția actuală de la „Orizont“, artistul ocupă cu cele peste 60 de lucrări ale sale ambele spații de expunere. Ne sînt oferite lucrări de dată recentă, ce rezumă trei tendințe prin-

cipale: compoziția alegorică în care reperul real este convertit în simbol, forma expresivă a imaginii fiind susținută deopotrivă de simplitatea desenului și a mijloacelor plastice, cît și de densitatea semnificațiilor ideatice pe care le sugerează. În al doilea rînd, pictorul ne propune o incitantă incursiune în orizontul artei suprarealiste, cu marile lui repere magritiene, daliene dar și brauneriene, ca să evocăm și un consistent filon autohton. Numai că Romocean adaptează acest cod de reprezentare plastică la propriul său sistem de valori stilistice. Desenul este limpede și neafectat, linia este eterată și sigură, formele împingînd realul în vis, culoarea urmînd acest traseu în suprafețe de o puritate și o evanescentă ce amintesc uncori de rafaeliti. Un suprarealism

temperat, am spune, de gustul pentru distincția poetică a rostirii plastice, pentru acordurile armonioase și catifelate. Nu întimplător, Romocean introduce un element en vogue la mulți dintre congenerii săi și colegii de șevalet, care este decalculul grafic al materiei cromatice. Efectul este puternic și decorativ, forma sporește în prestanță. A treia tendință este cea a construcțiilor abstractiforme. Pictorul evocă cumva pictura rupestră, apetitul pentru contururile sublimite ale formelor și pentru ritmul compoziției. La „Orizont“, Romocean se relevă azi un artist cu ambiții stilistice nebănuite.

Corneliu Antim

muzica

Balet... cu cîntec

Dornică să lasă la rampă cu cît mai multe premiere, Opera Română a încercat să aplice (de această dată în domeniul baletului) o celebră (dar încă nu defunctă) de- viză — recuperare, renovare, refolosire. Pe acest principiu al celor trei „R“ s-a realizat spectacolul „Povestiri vieneze“, avînd ca suport muzical simfonia „Ceasornicul“ de Haydn, Simfonia „Neterminată“ de Schubert și șase valsuri de Johann Strauss.

Cîtînd programul de sală, am încercat firesc, să pătrundem în lumea ideilor care l-au călăuzit pe cei doi coregrafi — Alexa Mezincescu și Ion Tugearu — negăsind nimic în acest sens, ne-am lăsat în voia muzicii și dansului în speranța unui deliciu audio-vizual sau măcar a unei terapii intensive pe care Ion Tugearu o promitea sub formă de infuzie. Fantezia noastră a căutat, cu multă bunăvoință, o atmosferă, o lume, un joc imagistic, plastic sau cinetic menite să incite, să trezească interesul și chiar entuziasmul, dar, finalmente, uitîndu-ne unii la alții, am constatat un pictis general nedisimulat. Cu mici excepții, timp de trei ore am urmărit un du-te vino anemic, aglomerări dezordonate, timide tentative de demonstra ceva în plan solistic și, vai, în locul strălucirii și exuberanței vieneze, o sărmană apatie de oameni bolnavi dar curajoși.

Apreclînd efortul și munca întregului ansamblu, evoluția neașteptat de bună a orchestrei (dirijor Cornel Trăilescu), ne întrebăm însă, la ce bun toate acestea dacă rezultatul (deși aplaudat) nu a convins pe nimeni. O coregrafie desfășurată (monoton) în plan orizontal, de un simplism care nu era nici aerat, nici grațios, un corp de balet cam dezorientat, cu mișcări imposibil de sincronizat, nesigur pe picioare, deși coregrafia nu ridică (cel puțin aparent) probleme deosebite. Dintre soliști, nominalizați „la grămadă“ în program, am descoperit câteva figuri cunoscute — Anne-Marie Vretos, Tiberiu Almosnino, Cristina și Gabriel Opîncaru — pe care i-am aplaudat într-adevăr, în evoluțiile lor din secvențe uneori expresive. Simfonia „Ceasornicul“ a fost realizată

în regla și coregrafia Alexei Mezincescu și scenografia Adrianei Urmezescu, simfonia schubertiană și valsurile de Strauss au purtat semnătura lui Ion Tugearu ca regizor și coregraf. Deși Simfonia „Neterminată“ a avut o oarecare încălțătură emoțională, a fost departe de ceea ce a oferit eminentul nostru coregraf în „Bolero“, „Nuntă însingurată“, „Carmen“ sau „Richard al III-lea“, toate de o densitate și o tensiune paroxistică; se prea poate ca structura sa temperamentală și spirituală să se dezvăluie „în voie“ în partituri malefice, dramatice, morbide sau, oricum, de compoziție, tipul de balet diafan și pastelat nefiind, probabil, genul său.

Sub aspect scenografic, spectacolul a ridicat cîteva semne de întrebare: agreabil, cu proiecții pe un drapaj generos, de fundul, scenografia realizată de Adriana Urmezescu (Simfonia „Ceasornicul“) a fost urmată de excelentul decor conceput de Cătălin Arbore pentru Simfonia „Neterminată“, într-o manieră modernă și (pentru noi) inedită; la valsurile de Strauss, scenografia propusă de același Cătălin Arbore a fost înlocuită de viziunea lui Ion Tugearu, dar modificarea nu este menționată nici în programul de sală, nici pe afiș, deci, Cătălin Arbore semnează ceva ce nu-i aparține. În această dispută, direcțiunea a rămas neutră, iar „imixtiunea“ coregrafului Ion Tugearu într-un teritoriu străin (prin profesie și pregătire), creează un pericol precedent. În fond, fiecare semnează propria creație, nu și pe a altuia (mai ales că decupașele la „1001 nopți“ sau trandafirii scoși parcă de pe o cutie de fondante nu prea strănesc invidia nici unui scenograf de meserie).

Faptul că, la aplauzele finale nu au apărut nici Adriana Urmezescu, nici Viorica Petrovic (costumele în valsuri) nefiind nici măcar în sală, arh. Cătălin Arbore, deși în culise „ultînd“ să fie chemat (de ce ar fi ieșit în atari condiții?!), due la concluzia logică pentru cei prezenți, că „ceva e putred în Danemarca“. Mai gravă decît imixtiunea în treburile altora, este, se pare, dezbinarea care domnește între cei care ar trebui să fie mai uniți ca oricînd, pentru cauza comună a Operei Române, atît de hultită astăzi de unii și alții.

Anca Florea

parțial color

Nomenclaturistul Mălăieles

Așadar, după ce a lansat în vremea Ciurului ideea că „Leul, Risul și Elanul sînt singurele animale ce au dispărut din fauna României“, pentru care a fost impins puțin în culise, Horațiu Mălăieles a jucat în forță după Revoluție, căpătînd o repartiție în Bd. Primăverii. Să știe tot spectatorul că orice artist se poate invita dacă mai face scamatorii pe ici, pe colo, prin părțile prezidențiale! Numai că nesimțitorii proprietari sînt aculturali, afaziți și amălașei, aruncîndu-l în stradă. „Unde mi-e locul“ se exprima mai ieri, pe micul ecran, faimosul actor. De acolo l-a recuperat Eugen Dumitru și l-a găzduit într-un show „De la egal la egal... amical“. Să-i mai ridice și lui moralul după atîtea jocuri de-a uite casa, nu e casa! Dar abia în această oră de divertisment Horațiu Mălăieles s-a dovedit un nomenclaturist al artei, cum puțin avem în partituri ingenioase, comice, pline de surprize. Olteanul de pe Jii are nu numai talent nativ (ajuns la Institutul de teatru dintr-o întâmplare!) și o figură autentică de scamator, ci și o inteligență actoricească de învidiat, ce-l face înconfundabil în orice rol s-ar exersa. Nu vrem să spunem că i se potrivește ca o mînușă postura de veșnic amețit (n-am făcut aluzie la licori tari!) fiindcă risu-plînsu la el pare să fie o stare de grație atîta vreme cît transformă comedia în dramă și tragedia în umor amar. Plusarea sa într-o piesă aduce un succes

garantat fiindcă mimul dublează euforicul bine dezlîțuit iar bufonul, recitatorul de poezie aleasă, Fragmentele din Goldoni Caragiale, Fănuș Neagu, Ispirescu au fost relevante în acest sens. Puțin sînt artiștii care posedă un registru așa bogat de exprimare.

Pe scenă ca și în viață Horațiu joacă și se joacă fără complexe, amuză și stîr-nește melancolii, cu o dezinvoltură ce ne face de fiecare dată invidioși. Ne întrebăm ce reacții or fi avut colegii săi cînd nu s'iertati nici ei pentru ieșirea din pluton? În ora ce l-a fost rezervată de televiziune I.M. a fost în multe momente magistral. Poate că meritul e și al redactorului Eugen Dumitru, care a selectat secvențele cele mai reprezentative și a pus întrebări ce păstru o potențialitate comică. Putine sînt emisiunile care să aibă de la un capăt la altul suculențe și inventivitate ca aceea de duminică 31 ianuarie 1993. Nimic nu a fost superfluu, totul s-a organizat într-un spectacol de înaltă ținută, fiindcă provocările redactorului au primit reacții prompte și hazoase de la intervievat. „Care e cel mai mare actor din lume?“ a fost întrebare. Sîntem mai mulți“ a răspuns nonșalanț Mălăieles. Autopersiflarea, aluzia fină, sarcasmul coroziv, s-au întîlnit într-un mod fericit, chiar și acolo unde graficianul — desigur tot Mălăieles — își comenta portretele, care au făcut vogă în epocă. Și în acest domeniu talentul lui Horațiu te uluiește. Mulți confrăți ai săi ca și numeroși politicieni îi se fixează pe retină în aceste șarje, mai mult sau mai puțin amicale. Gîtul lui Petre Roman e al unei girafe (!), cînd îl zărești pe Alexandru Birlădeanu îți vine să recuți „Trecut-au anii!“ Gheorghe Dîncă e supra-numit „Hara“. Virgil Oghianu își aminteste mereu de culoarea dietei, în vreme ce Gheorghe Visu ne demonstrează încă o dată că omul se trage din maimuță. Vorbe de spirit a aruncat mereu de-a lungul anilor și colecționarii își amintesc că întrebare ce-i place la Octavian Cotescu a răspuns fără ezitare: „Valeria Seciu“. Acum s-a mai lansat într-o afirmație „Care-i răul cinematografului actual?“ „Gheorghe Dîncă“ a răspuns. După ce am văzut „patul conjugal“, îi dăm și mai mult dreptate.

Născut în zodia Leului (nu acela devolozizat) Horațiu Mălăieles pare să se afla la apogeul carierei sale și sîntem convinsi că ne va mai rezerva surprize. Prezența sa pe micul ecran ne-a mai dovedit că în spatele undelor magnetice mai este cînd cînd în cînd și cîte un accident. Așa să le sporească Dumnezeu!

Marius Tupan

O lume impresurată de povești

La aproape zece ani de la apariție, „Impărăția apelor” („Waterland”) cartea ce l-a consacrat pe reputatul prozator englez contemporan Graham Swift, este nu numai o permanentă în conștiința cititorilor britanici, ea reprezintă, totodată, o creație devenită, într-un fel, „clasică”. Prestigioase voci ale criticii dintre care am menționa numai pe Paul Bailey și Richard Walker, au relevat, deopotrivă, frumusețea scriiturii și originalitatea cărții, considerând-o, fără reticente, drept una din lucrările de referință (demonstrând că „ceva se întimplă” în proza engleză actuală) ale unui întreg deceniu literar. „Impărăția apelor” este o confesiune, este o mirifică despletire de povești, rostite cu glas incantatoriu de eroul-narator al cărții, aflat într-un moment de criză. Gestul disperat al soției ce, lipsită de copii (curmase în adolescență, prin mijloace „vrăjitoaresti”, o sarcină ce la data aceea părea indezirabilă), fură, într-un moment de alienare mintală pruncul unei alte femei, scandalul ce urmează, propria sa înlăturare din învățământ — pe motive mai degrabă personale decît de natură economică — îl determină pe Tom Crick, profesorul de istorie să-și scruteze viața și destinul. Într-o lungă și răscolitoare naratiune — un soi de „tratat fabulatoriu” sui-generis — eroul evocă aproape 200 de ani de istorie ce reprezintă, de fapt, extraordinarele avaturluri ale propriei sale familii și ale strămoșilor săi. Nu este vorba de o saga căci scoala naratiunii este mai puțin urmărirea firului sinuos al vieții unei familii, cît mai degrabă încodirea cauzelor ce au dus la ascensiunea, decăderea și, în ultimă instanță, extincția — căci Tom Crick nu are urmași — unui nucleu uman. Este povestea fascinantă a unui spațiu fabulos — Impărăția apelor — loc precis delimitat și totuși ficțiune pură pe harta Angliei — acea zonă a mistimilor ploioase și a nesfîrșitelor inundații avatice pe care, de-a lungul anilor, printr-un eroic

elan de faur, familia Atkinson a domesticit-o, redînd-o uscatului, clădind, ameliorînd viața semenilor și adîncind un benefic imperiu al producției de bere, prosper și viguros pînă la cumpăna veacului nostru. Destinele familiei Atkinson și Crick pe care întimplările vieții aveau apoi să le unească sînt, în viziunea autorului, strîns îngemănate cu mersul istoriei dar aceasta nu înseamnă că destinul fiecărui individ nu-și are determinantele și particularitățile sale atemporale. Peste lumea apelor planează, parcă, o fatalitate hardy-iană și tribulațiile eroilor — nucleul central al naratiunii se pulverizează în miriade de povești — imbrînd cărții o atmosferă de ireal și farmec, de basm, dînd senzația de spațiu privilegiat al unei lumi aparte, „impresurate de povești”.

căci realitatea, adeseori, se dezghizează în haina fantastică a ficțiunii. Povestea insolită a lui Sarah Atkinson, femeia, ce bintuie ca un strigoi Impărăția apelor, după moarte, existența sa misterioasă și ambiguă, cufundată într-o lungă și patetică amnezie (ca urmare a loviturii pe care i-o dă sotul ei, într-un moment de cumplită gelozie), eresurile ce le însușă memorabilul personaj, amolificînd credințele și așa stranie ale oamenilor acelor locuri, înclinată spre fantastic și irational legăturile incestuoase ale ultimului viăstar al familiei Atkinson cu propria sa fiică, din care se va naște arieratul Dick, toate acestea formează desenele încântătoare și fabulos al poveștii lui Tom ce se tese pe canavaa atît de tulburătoare și zbuciumată a istoriei. Sînt încursiuni în trecut, prezent și viitor — elevii profesorului de istorie care este Tom Crick au viziunea unui holocaust nuclear și trăiesc traumatizați într-un univers al spaimei — la capătul cărora, cînd confesiunea a fost încheiată și naratorul și-a rostit lungă despletire de „basme” — el va ieși din această lume impresurată de povești, într-un fel purificat și mîntuit. Actul poveștii este, astfel, deopotrivă o mărturisire și o expiere. Într-o profesiune de credință, Graham Swift își mărturisea încrederea netărmurită în rolul și virtuțile poveștii. Și nu întimplător, în carte este menționat numele lui Shahriar, legendarul erou din „1001 de nopți”. Or în „Impărăția apelor” Tom Crick este Seherazada și Shahriar, deopotrivă. Indiferent dacă ieșirea din lumea impresurată de povești nu aduce după sine rezolvarea concretă a dilemelor și dramelor sale, prin simplul fapt al creației, al cufundării în poveste, eroul capătă un soi de iluminare, este purificat și mîntuit sufletește. În centrul cărții lui Graham Swift se află, alături

de alte socante fapte, și o crimă. Povestea însăși propune, în același timp — în spiritul tradițional al romanelor de mister — crimă, sublimată, de bună seamă, într-o creație de o complexă bogăție existentă și artistică — să reveleze adevărul, dezlege misterul, dar și sensul ascuns al lucrurilor. Obsedanta întrebare „de ce?” dorința explicării misterului, nu se limitează numai la elucidarea faptelor lui Dick (care-și ucisese prietenul pe Fred Parr, într-un acces de gelozie), ea vizează, de fapt, alcătuirea însăși a lumii, tainelor și rosturilor sale. Așa se face dincolo de această povorire în eres și miraculos, ba poate chiar îngemănată cu la temelia cărții se află un neostoiit elan rationalist de aflare a cauzelor lucrurilor și credem că nu greșim dacă afirmăm motto-ul cel mai potrivit al cărții anume celebrul vers vergilian „Felix qui potest rerum cognoscere causas”. Același Graham Swift ce aducea un pasionat erou poveștii, spunea într-un rînd că scrierile constituie un spațiu benefic în care întilnesc și se confruntă cu nicidecum mereu ideilor și a realității. „Impărăția apelor” nu este o dezbatere de idei propriu-zisă, dar prin marea sa unitate înțelesurilor, prin coerența sa artistică, prin tălăsierea unor elemente contrarii ce se simțesc în carte — pămînt — apă, istorie — ficțiune, neprihănire — păcat, ireal, didactic — artistic, natural — artificial, național — irațional — ea trădează o nostalgie după unitatea și integritatea începuturilor. De altfel, o teorie neobișnuită emite eroul-narator în legătură cu revoluția ce n-ar fi, în fond decît „regres”, o reîntoarcere, căci „am reînnoit o eternă aspirație spre revenirea purității Paradisului pierdut, la Vin de Aur a începuturilor. Scrișcă ca dintr-o suflare, mustind de povestii, viguros și că, dar și poetică — de o incantătoare forță lirică — „Impărăția apelor” amănănează, ca mai toate cărțile inteligente și sensibilului scriitor care este Graham Swift, o viziune integratoare, complexă asupra lumii. Dorința de a pătrunde în esența lucrurilor este compensată pînă la un punct, de convingerea că nimeni nu poate înțelegi firi, se cuvine a păstra de-a pururi viu. Căci există o taină ce pare de nedezlegat și ea dă frumusețe și sens ciclicelor și pateticelor noastre căutări. Astfel, finalul dramelor cărții — moartea lui Dick — ce are teste, într-o anumită măsură, de falsitate superbe povești voiculesceniene „Petrul Amiu” — este o reîncorporare în momentul primordial al apelor, o reîntoarcere în taină și mit. „Impărăția apelor” este o scriere cu frumuseți sumbre, fantastice plămădite narativ și palpitantă, un al unui artist original ce și-a asumat plin de har o întregă tradiție literară. Cartea sa este sursă de orice scriere prielnică sortii. S-ar părea însă că toate șansele să dăinuie.

Virgil Lefter

José Agustín Goytisolo

O oglindă pentru Elisabeth Barrett Browning: «SONETELE PORTUGHEZULUI»

Elisabeth Barrett Browning a fost o femeie cu totul deosebită, o raritate azi, dar mai ales pe vremea ei. Nu a fost o luptătoare care să atragă atenția prin atitudinile și opiniile sale, exprimate în public, nu a militat pentru emanciparea ei și a altor femei. Invers, șarmul ei a fost să atingă o cultură aproape de neconceput la o fată din epoca aceea, și să ajungă a fi o mare scriitoare.

O cădere de pe cal, soldată cu fractura coloanei vertebrale, și o tuberculoză cu faze latente au menținut-o pe Barrett închisă în casă timp de mai mulți ani. Trăia la Londra, însă petrecea perioade dese la țară; ea își amintea mereu de timpul petrecut la o fermă din Tourquay, aproape de Devon. Elisabeth era preferata tatălui ei, un bărbat bogat, patriarhal și cu un caracter aspru; el a avut o grijă deosebită de sănătatea și educația viitoarei scriitoare și nu a precupețit nimic în a consulta mari medici și a angaja profesori pentru pregătirea ei. Elisabeth a studiat, printre alte lucruri, greaca, latina, filosofia și literatura. Devenise o cititoare însetată. Avea prietene și prieteni care o vizitau des și lucrul acesta îi umplea orele ce nu erau dedicate lecturii sau scrisului.

Arestul ei în casă avea ceva de voluntariat, căci la durerile ei reale se adăuga și o doză bună de neurastenii. Un câine cu numele de «Flush» reprezintă pentru ea o sursă de afecțiune permanentă

și el va deveni un personaj faimos, mulți ani mai târziu, când în 1953, Virginia Woolf va scrie o biografie imaginară a câinelui, pe care îl identifică cu stăpâna lui, «Flush» i-a servit lui Woolf pentru a povesti viața Elisabethei și a familiei sale, și a reconstitui seratele și caracterele persoanelor care se perindau prin casa aceea.

Barrett avea aproape patruzeci de ani cînd în viața ei apăru Robert Browning, de asemenea scriitor, și cu șase ani mai tînăr decît ea. S-au îndrăgostit, și se pare că ea se vîndecase de suferințele ei truștice. Acum începu să lucreze la cartea **Sonetele portughezului**, care va constitui cea mai bună lucrare a ei. Vizitele lui Browning acasă la ea erau foarte frecvente, și tatăl Elisabethei își dădu repede seama de povestea lor de amor și a dezaprobat-o. Cei doi s-au căsătorit însă în secret, și faptul, devenit ireversibil a făcut ca domnul Barrett, să nu-și fi lertat niciodată fiica pentru hotărârea luată. Perechea conjugală a călătorit la Paris și apoi la Pisa și Florența. Sănătatea Elisabethei era acum bună; se părea că depășise vechile sale suferințe. În 1848 se naște un băiețuș, ce va fi unicul lor copil. Pe atunci, Elisabeth arăta soțului ei **Sonetele portughezului** pe care el le prețuia la adevărata lor valoare și în plus, va admira exagerat întreaga operă a soției sale.

Titlul acestei cărți este derutant. Corect ar fi trebuit să fie **Sonete traduse din portugheză**, căci el trebuie să sugereze și să o prezinte pe autoare ca pe o simplă traducătoare, astfel ca cititorii să nu fie tentați să creadă că toate exaltările pasionale care abundă în aceste versuri îi aparțin ei. Acest titlu ambiguu, a fost ales de Robert Brow-

ning, care fu inspirat de un poem al Elisabethei ce poartă titlul de **Catharina de Camões**, în care ea, la fel ca și Catharina de Athaide (doamnă de onoare la Curtea regelui Joao III, de care se îndrăgostese Luis de Camões, cel mai ilustru poet portughez. N.tr.) simte că moare și se gîndește la iubitul plecat, departe, amintindu-i cuvintele pe care el i le spunea pe cînd cei doi se aflau împreună. Titlul pe care Elisabeth îl alese era **Sonetele bosniacului**, fantezie exotică a autoarei într-un stil foarte specific epocii.

De la sonetul I («Recităm versurile lui Teocrit») pînă la sonetul XLIV («Dragostea mea, în lunile de vară») se perindă un întreg univers de dragoste, intimist și romantic. Tensiuni, furtuni, extaz și calm. Se cântă îndoiiala («Deosebiți suntem și tu și eu / ca viață și ca destin»), se arată prăbușiri în deznădejde («Numai moartea ne poate uni»), există avertismente de dragoste («Indepărtează-te de mine»), apare tristețea («Te vîd printre lacrimile mele») și se declară dorința de a vedea împlinită în extaz o pasiune («Deschide-ți pieptul și cuprinde în el aripile mele de porumbiță»).

În carte apar nume de scriitori clasici greci și nu lipsesc aluzii voalate la mitologie. Între șovăială și teamă, eroina își deschide drum pînă la statornicia emoției erotice. Am scris eroina pentru că nu trebuie identificat to-

tal «eul personal» de «eul literar» Elisabethei Barrett Browning. Nici însăși nu a putut disocia clar emoția pe care le-a trăit de cele care i-au venit prin multiplele sale lecturi. Lucrul acesta favorizează cartea, deoarece îndepărtează de un realism sentimental, lucru ce nu s-a întîmplat cu scriitorii din acea epocă.

Pentru a înțelege mai bine opera Elisabethei, merită oboseala de a se scara caracterul celor doi bărbați care au influențat hotărîtor viața ei și forma ei literară. Tatăl, domnul Barrett, a obiceiuri patriarhale, atît de exagerate încît mărturisile unor prieteni ai fiicei lui le-au descris ca tiranice. O iubea, mod exagerat pe Elisabeth, și nu se reea ca ea să se mărite, lucru pe care aproape că l-a obținut. Robert Browning îi era nesuferit, și a făcut tot ce a fost posibil pentru a-i separa pe cei doi. În cluda faptului că Elisabeth s-a supus, ea nu l-a uitat niciodată și sperat mereu la o reconciliere care nu s-a produs însă. El era un bărbat după formula «totul sau nimic», încăpăținat. Văduva sfârși a-i înasă determinările, făcîndu-l o persoană răzbuunătoare și inabundabilă.

Robert Browning, scriitor, de asemenea cu toate că în viața nu reușise aibă audiența pe care a avut-o Elisabeth, este descris ca un om nehotărît și timid în fața femeilor. Însă a curcuc pe aceea care îi va fi soție, și părăsi nehotărârea, crezînd că înțelise «persoana pe care a visat-o». În descriere pe Elisabeth ca pe o femeie foarte inteligentă, sensibilă, delicată care îi acordă o dragoste aproape ternă, lucru pentru care el i-a murmurat în mod deosebit, deoarece își iubea cu pasiune mama.

Dezacordul total dintre acești doi bărbați trebuie să fi produs această liniște și senzație permanentă de pînă col care este prezentă în **Sonetele portughezului**, cu toate că nu apar în mod explicit, ci, într-adevăr, doar întelent. Dar acest climat încordat și simoniat a ferit-o pe autoare să cadă în topicele romantismului nud al acelei epoci. **Sonetele portughezului** reprezintă lucrul cel mai reușit din întreaga opera Elisabethei Barrett Browning și se află pe merit printre cele mai frumoase creații de acest gen ale poeziei engleze din secolul trecut.

În românește de Ezra Alhasi

JULIO CORTAZAR

LOC NUMIT KINDBERG

Numit Kindberg, tradus ingenuu munte al copiilor ori muntele cumsecade, muntele amabil, într-un fel sau altul locul în care ajungi noaptea pe o ploaie care-ți biciulește cu furie fața pregătită să uite tot ceea ce afară, continuă să lovească și să zgîrie, locul, în fine, să te poți schimba, să te știi la adăpost; și supă în uriașa supieră de argint, vinul alb, să tai piinea și să-i dai prima bucată Linei care-o primește în palmă ca pe un omagiu, și e un omagiu, suflind pe deasupra, Dumnezeu știe de ce, dar e atât de frumos să vezi bretonul Linei ridicându-se puțin, tremurând de parcă mîna, ripostînd suflării, și piinea ar ridica o cortină a unui minuscule teatru ca și cum din el pa asta Marcelo ar putea vedea ieșind pe scenă gîndurile Linei, imaginile și amintirile Linei sorbindu-și savuroasa supă, suflînd, mereu surzînd.

Și totuși, fruntea dreaptă și copilăroasă nu se tulbură, la început e numai vocea conturînd frînturi de persoană, compunînd o primă apropiere de Lina: chiliancă, pesemne, fredonînd o melodie de Archie Shepp, unghiile puțin roșate, curate însă față de hainele murdare de autostop și de dormit la ferme ori prin popasuri pentru tineri. Tineri, ride Lina sorbindu-și supă ca o ursoaică, nu-ți poți imagina, firește: fosile, inchiuie-ți, cadavre bîntuind ca-n filmul ăla de groază al lui Romero.

Marcelo ar vrea s-o întrebe care Romero, pomenește pentru prima oară de Romero, mai bine s-o lase însă să vorbească, îl amuză să asiste la atîta fectare: o mîncare caldă, așa cum, mai înainte, încîntarea în camera cu șemineul așteptînd, troznînd, văpaia burghieză protejînd portmoneul de călător fără probleme; ploaia răpîind acolo afară, împotrîvindu-se văpăii ca-n după amiaza asta față albă ca varul a Linei la marginea șoselei, la ieșirea din pădure în crepuscul, ce mai loc pentru autostop, și totuși, încă puțină supă, ursoaică, mîncă să nu faci vreo anghină, și părul încă ud, dar șemineul troznînd, așteptînd acolo în camera patului mare, stil Habsburg, și oglinzile pînă la pămînt, și măsuțele și policandrelle și perdelele, și de ce stăteau acolo în ploaie, spune-mi te rog, mama ta (și ar fi tras o papară).

Cadavre, repetă Lina, mai bine să mergi singură, firește că dacă plouă, crede-mă însă, pardedisul chiar e impermeabil, doar părul puțin și picioarele, asta e, o aspirină și gata. Și între coșul de piine golit și cel umplut iarăși, căzut pradă ursoaicei, ce unt gustos, și tu cu ce te ocupi, de ce călătorești cu mașina asta teribilă, și tu de ce, ah, ești argentinian? Și dublă acceptare a hazardului care le aranjează bine pe toate, Marcelo amintindu-și că dacă nu s-ar fi oprit să bea ceva, cu 8 km. mai înainte, ursoaica ar fi fost acum într-o altă mașină sau tot acolo, la marginea pădurii, sînt comerciant de materiale prefabricate, o meserie care te obligă să călătorești mult, de astă dată însă, bat drumurile între două obligații. Ursoaică atentă și gravă aproape, ce sînt astea prefabricate, subiect desigur plictisitor dar ce să-i faci, nu-i poate spune că-i imblînzitor de fiare, regizor de cinema sau Paul McCartney senar. Modul acesta brusc de insectă ori pasăre, deși ursoaică cu bretonul în vînt, același refren al lui Archie Shepp, ai discurile, dar cum, ce bine. Realizînd, gîndește ironic Marcelo, că normal ar fi el să n-aibă discurile lui Archie Shepp, dar e o prostie, pentru că n realitate bineînțeles că le are, și uneori le ascultă cu Marlene la Bruxelles, doar că nu le poate trăi ca Lina care brusc fredonează un fragment între două mușcăături, zîmbetul ei de free-jazz, imbușcătura de gulaș și ursoaică udă de autostop, n-am avut niciodată atîta noroc, ai fost bun. Bun și prin urmare, intonează Marcelo bandoneon ca revanșă, mingea iese însă din teren, e altă generație, e o ursoaică Shepp, nu tango, dragule.

Mașină rămîne desigur viermișorul, aproape un vîrtej dulce-acrișor, sosirea la Kindberg, parkingul hotelului în

enormul hangar vetust, bătrîna luminîndu-le drumul cu o lanternă de epocă, Marcelo valiză și mape, Lina rucsac și șlempăială, invitația de a cîna, acceptată înainte de Kindberg, așa mai sporovăim puțin, noaptea și răpăiala ploii, e periculos să mergem mai departe, mai bine ne oprim la Kindberg, te invit la cină, o da, mulțumesc, ce draguț din partea ta, așa îți se usucă și hainele, ce mai bine e să rămînem aici pînă miine, plouă, plouă, adăpostul e al nostru, ai dreptate, spune Lina, și atunci parkingul, răsunațoarele galerii gotice în drum spre recepție, ce cald e-n hotelul ăsta, ce noroc, o picătură de apă, ultima, prelingîndu-i-se de pe breton, rucsacul atîrnînd, ursoaică girl-scout cu tip cumsecade, cer îndată camerele să te poți usca înainte de cină. Și viermișorul, un vîrtej aproape, acolo înăuntru, Lina privindu-l toată un breton, camerele, ce prostie, cere una singură. Și el neprivind-o, doar viermișorul dulce-acrișor gîdilîndu-l, atunci o joacă, atunci un deliciu, atunci ursoaică supă, șemineu, atunci una în plus și ce noroc bătrîne, că-i tare draguță. Privînd-o apoi scoțînd din rucsac cealaltă pereche de blue-jeans și puloverul negru, întorcîndu-i spatele, sporovăind ce șemineu, miroase frumos, aroma focului, căutîndu-i aspirine în fundul valizei, printre, vitamine și deodorante și after-shave și pînă unde ai de gînd să ajungi, nu știu am o scrisoare pentru niște hippies din Copenhaga cîteva desene pe care mi le-a

dat Cecilia în Santiago mi a spus că sînt niște tipi grozavi paravanul și Lina atîrnîndu-și hainele ude, răsturnînd rucsacul pe masa franciscojose aurită, și arabescuri James Baldwin, nasturi kleenex, ochelari negri, cutii de carton Pablo Neruda, hirtie igienică, harta Germaniei, mi-e foame, Marcelo, îmi place numele tău, sună bine și mi-e foame, atunci să mergem să mîncăm, ai timp destul pentru duș, o să-ți aranjezi pe urmă rucsacul, Lina ridicînd brusc capul, privindu-l: Eu nu aranjez niciodată nimic pentru ce, rucsacul e ca mine și ca drumul ăsta și ca polițica, totul amestecat și ce contează. Cu-țitașul, gîndi Marcelo, vîrtejul zgîndărîndu-l (dă-i aspirina o dată cu cafeaua, efectul e mai rapid) pe ea o enervau însă distanțele astea verbale: ești atît de tînără și cum de poți călători așa singură, în timpul mesei începuse să ridă: tineri, fosile, inchiuie-ți, cadavre bîntuind ca-n filmul ăla al lui Romero. Și gulașul și treptat, treptat căldura și ursoaica din nou mulțumită și vinul, vîrtejul din stomac cedînd unui fel de bucurie, unui fel de pace, să spună prostii, să continue să-i explice viziunea ei unei lumi care odată poate, a fost și propria lui viziune, cu toate că nu-și mai aducea bine aminte, să-l privească dincolo de teatrul bretonului ei, și brusc serioasă, preocupată, și deodată Shepp, comențînd ce bine e așa, să te simți, uscată și înăuntru vîlvătaia și odată la Avignon cinci ore așteptînd la un autostop

pe un vînt ce smulgea copacii din rădăcini, am văzut o pasăre izbîndu-se de un copac, căzînd ca o batistă, închiuie-ți: ardeul te rog.

Și atunci (luau farfuria goală) aș vrei să mergi pînă-n Danemarca, da-ți-a mai rămas puțină mîncare, ce sîntîmplat? Bineînțeles că merg, n mîncînci lăptuca, dă-mi-o mie atunci mi-e încă foame, un fel de-a îndoa frunzele cu furculița și de-a le mestec apoi încet, fredonîndu-i Shepp, buzulemede plescîind, gura frumos conturată, sfîrșindu-se exact acolo unde trebuia, desenele acelea din Renașterea Florența toamna cu Marlene, gurile astea atît de iubite de pederasta genial senzual, subtile etc, și se-nvîrte capul de Rieslingul ăsta '64, ascultînd-o întrîngîhîțituri și fredonat, nu știu cum ar terminat filosofia în Santiago, mi-a plăcea să citesc o mulțime de cărți, vremea să-ncep să citesc. Previzibil, și biata ursoaică atît de încîntată de lăptucă și de planul ei de a-l digera pe Spinoza în șase luni, amestecat cu Allen Ginsberg și încă o dată Shepp, cîte lucruri avem în comun pînă la cafea (să nu uit să-i dau aspirina, da, că începe să strănute, e o problemă mucoasă cu părul ud, fața toată breton, ploaia, gesticulînd la marginea drumului) paralele însă, între Shepp și sîrșitul gulașului totul învîrtîndu-se treptat, schimbînd aceleași fraze: Spinoza sau Copenhaga cu mici deosebiri pe alocuri Lina acolo în fața lui tăind piinea bînd vinul privindu-l în cîntată, aproape și departe totodată, dar nu era o explicație ci altceva, un fel de demonstrație, Lina demonstrîndu-i ceva în care n-o regăsea, dar atunci ce, spune-mi puțin. De ce nu mîncîci Marcelo, e foarte gustos, n mîncat nimic, nu fi prost, un dom ca tine, pentru că tu ești un dom nu-i așa, și fumînd comand, comandă fără să mîncînci nimic, ascultă încă puțin vin, nu vrei, cu brînză ast trebuie să-i schimbi puțin gustul, ha mîncîncă un pic: mai vreau piine, c necrezut cîtă piine pot mîncă: mi-e preziș obezitate, da, așa cum auzi, da, ja am ceva burtică, chiar dacă nu vede, dar îți jur, Shepp.

Inutil să aștepti să spună ceva inteligent și de ce să aștepti (pentru ce ești un dom, nu-i așa?), ursoaică între prăjituri, privind încîntată cu ochii măriți calculînd, căruțioară pe rîtile plin de tarte, compoturi, bezel burtică, da, i-au prezis obezitate, și asta cu frișcă mai multă, și de ce nu-ți place Copenhaga, Marcelo. Dar Marcelo nu spusese că nu-i place Copenhaga doar puțin absurd și călătorești așa în ploaie, și săptămîni și rucsac ca să de coperi probabil că hippies au pornit deja spre California, dar nu-ți dai seama că nu contează, și-am spus că nu cunosc, le duc niște desene pe care r le-au dat Cecilia și Marcos la Santiago și un disc mic cu „Mothers of Invention”, aici n-or avea vreun pick-up să-ți-l pun? Probabil e prea tîrziu. Kindberg, dă-ți seama, dacă ar fi fo măcar viori țigănești dar matroane astea, simpla idee și Lina rîzînd o multă frișcă, și burtică sub pulover negru, rîzînd amîndoi, gîndindu-se matroanele urlînd în Kindberg, fa hotelierului și căldura asta care nu nu de mult înlocuia vîrtejul din stomac întrebîndu-se dacă nu se complică în pa pînă la urmă, spada legendară în pa în orice caz perna făcută sul, de-o parte și de alta bariera morală, spada m dernă Shepp, asta e, începi să strînu ia aspirina, ne-aduc deja cafeaua, să cer coniac, că activează sîlcilici și știu sigur. În fond, el nu spusese nu-i place Copenhaga, ursoaica păr să înțeleagă mai multe din tonul lui cîi decît din cuvinte, asemenea lui. 12 ani cînd se îndrăgostise de acea vîlvătoare, ce importanță aveau cuvintele în fața acelui cîntec, acel ce

Traducere de
Luminița Voina Răuț

Continuare în pag a 15-a